

Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinin sosyokültürel boyutları

Ünal Görkem Akman*

Öz

Türkiye'nin AB üyesi olması AB'nin güçlenmesini sağlayacaktır. AB'nin Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'da izleyeceği politikalara Türkiye'nin yardımcı olması açıktır. Türkiye'nin AB üyesi olmasının hem Türkiye'ye hem de AB'ye büyük faydaları söz konusudur. Avrupa Birliği ile Türkiye ilişkilerinin uzun bir geçmişi vardır. Avrupa Birliği ile Türkiye arasında 60 yılı geçen sürede ilerleyen ilişkiler, müzakerelerin başlamasıyla derinleşmiştir. Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki müzakereler hala sürmektedir. Türkiye özellikle Tanzimat döneminden beri, yüzünü Batı'ya çevirmiştir. Avrupa ve Asya'da toprağı olan Türkiye, zengin tarihi ve kültürel birikimiyle, jeopolitik konumuyla, genç nüfusuyla Avrupa Birliği'ne üye olma konusundaki kararlılığını söylemlerinde dile getirmektedir. Bu doğrultuda Türkiye bazı yasal düzenlemeler gerçekleştirmektedir. Avrupa Birliği ile yürütülen müzakerelerin Türkiye'de sosyokültürel yansımaları olmuştur. Türkiye, Avrupa Birliği üyesi olmak için reform paketleri hazırlamıştır. Bu doğrultuda Türkiye, temel haklar başta olmak üzere kadın, çocuk, tarım, hayvancılık, balıkçılık, gıda güvenliği, turizm, çalışma hayatı ve eğitim gibi alanlarda Avrupa Birliği ile uyum sürecinde pek çok yasal düzenlemeler yapmıştır. Avrupa Birliği ile yürütülen bu müzakerelerin Türkiye'ye olumlu yansıdığı söylemek yanlış olmayacaktır. Türkiye'nin izlediği sosyal politikalar Avrupa Birliği mevzuatına önemli ölçüde uyum sağlamıştır. Ancak, hala Avrupa Birliği mevzuatı ile bazı uyumsuzluklar sürmektedir. Son yıllarda, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler inişli çıkışlı bir seyir izlemektedir. Bu makalede Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki müzakerelerinin Türkiye'ye sosyokültürel yansımaları incelenecektir. Avrupa Birliği ile Türkiye'nin gerçekleştirdiği müzakerelerin tarihsel gelişmeleri ele alınacaktır. Bu makalenin amacı, Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkilerinin Türkiye'ye sosyokültürel yansımalarını genel hatlarıyla aktarmaktır.

Anahtar kelimeler: Avrupa Birliği, Türkiye, müzakereler, sosyokültürel, sosyokültürel yansımalar

Socio-cultural dimensions of European Union-Turkey relations

Abstract

Turkey's membership of the EU will make the EU stronger. Turkey would assist the policies of EU that will be followed in the Balkans, the Caucasus and the Middle East. Turkey's membership of the EU has great benefits both to Turkey and the EU. There is a long history of relations between Turkey and the European Union. For over 60 years in advancing relations between the European Union and Turkey has deepened with the beginning of the negotiations. Negotiations between the European Union and Turkey is still ongoing. Especially since the Tanzimat era, Turkey has turned its face to the west. With having territories both in Asia and Europe, and with its rich historical and cultural heritage, geopolitical position, and young population, Turkey has expressed the commitment of being a member of the European Union in its rhetoric. In this respect, Turkey is carrying out some legal regulations. These negotiations with the European Union has been socio-cultural reflections in Turkey. Turkey has prepared a package of reforms to become a member of the European Union. In this respect, in the process of orientation with the European Union, Turkey has done may legislations in the areas of especially fundamental rights, women, children, agriculture, livestock, fisheries, food security, tourism, working life and education. It will not be wrong to say that these negotiations with the European Union reflected Turkey positively. social policies that Turkey carried out has significantly adapted to European Union legislation. However, there are still some incompatibilities with European Union legislation. In recent years, relations between Turkey and the European Union have ups and downs. This article will examine the socio-cultural implications of the negotiations to Turkey between itself and the European Union. Historical developments of the negotiations conducted with the European

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, E-posta: gorkemuakman@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4222-0012

Union and Turkey will be discussed. The purpose of this article is to give a general outline about Turkey and the European Union relation's socio-cultural reflections to Turkey.

Keywords: The European Union, Turkey, negotiations, socio-cultural, socio-cultural implications

Giriş

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) ile ilişkilerinin uzun bir geçmişi vardır. Türkiye 1950'lerden beri bu birliğin bir üyesi olmak istemektedir. AB ve Türkiye ilişkisi tarih boyunca inişler ve çıkışlar yaşamıştır. Ancak, bu ilişkiden iki taraf da büyük çıkarlar sağlamaktadır. AB ve Türkiye, çıkarları için iş birliği yapmaktadır. Bu işbirliği, Türkiye'nin gelişmesi için de gereklidir. Aynı zamanda Türkiye'nin demokrasisinin gelişmesi için de katkı sağlamaktadır. Demokrasi ve insan hakları, tam üyelik sürecinde AB tarafından Türkiye'nin önüne sunulan engellerdir. Türkiye ise AB üyesi olma hedefini sık sık dile getirmektedir. Türkiye demokratikleşme yolunda reformlar gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda Türkiye etnik, mezhepsel, kişisel haklar başta olmak üzere birçok alanda açılımlar yapmıştır. Günümüzde ise özellikle Avrupa'nın göçmen karşıtı politikaları, Türkiye ile olan ilişkileri kötü etkilemektedir.

Türkiye ile AB arasında çok boyutlu ilişkiler söz konusudur. Bu ilişkilerin neticesinde Türkiye'de sosyokültürel yansımalar olmuştur. Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin Türkiye'ye yansımaları bu çalışmanın amacıdır. Türkiye her fırsatta AB üyesi bir ülke olmak istediğini belirtmektedir. Türkiye ile AB arasındaki ilişkinin sürmesi, Türkiye'nin AB üyesi olmak istemesi, AB ile müzakerelerin sürmesi ve bu müzakerelerin yansımalarının hala Türkiye'yi etkilemesi bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Müzakerelerin yansımalarından olan sosyokültürel yansımalar, bu makalenin kapsamını oluşturmaktadır.

Türkiye, Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında ve cumhuriyet olarak yeniden kuruluşundan beri yüzünü batıya dönmüştür. Aksoy & Uğur'un (2015, s. 169) bakış açısıyla Avrupa Birliği'ne üye olma, Türkiye açısından batılılaşma ve uygarlaşma olarak görülmektedir. Türkiye sahip olduğu konumu, tarihi, jeopolitik konumu, turizm imkanları, genç nüfusu ve dinamizmi başta olmak üzere AB'ye yeni fırsatlar sunmaktadır. Avrupa Birliği ise, üyeliğe kabul edilen ülkelerin topluluğa tam uyum sağlamasını ve bu ülkelerin kendi içlerindeki problemleri çözmüş olmasını beklemektedir. Kendi içinde bütünleşmiş bir ülkenin AB'ye güç katması beklenmektedir.

AB ile Türkiye arasındaki ilişki, 31 Temmuz 1959 tarihinde Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) başvurması üzerine başlamıştır. AET, Türkiye'nin başvurusunu kabul etti ve 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara Anlaşması imzalandı. Türkiye, 1987 yılında Avrupa Topluluklarına tam üyelik için başvurmuştur. Avrupa Birliği, 1999 Helsinki Zirvesi ile Türkiye, AB üyeleri tarafından aday ülke olarak kabul edilmiştir. Türkiye 2005 yılında ise tam üyelik müzakerelerine başlamıştır. Avrupa ve Türkiye arasındaki müzakereler hala devam etmektedir.

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde doğum oranı düşmekte ve genç nüfus oranı azalmaktadır. Türkiye'nin Avrupa ve Asya ile Ortadoğu ve Orta Asya ülkeleri arasında önemli bağlar bulunmaktadır. "Türkiye, hem tarihsel ve kültürel birikimiyle, Avrupa ve Asyalı olmaktan kaynaklanan iki taraflı kimliğiyle, Avrupa ile Karadeniz, Kafkaslar ve Orta Asya ülkeleri arasında çok önemli bir bağ oluşturmaktadır" (Doğan, 2015, s. 308). Türkiye topraklarının %3'ü Avrupa topraklarındadır. Aynı zamanda da Türkiye bir Akdeniz ülkesidir. Türkiye Ege Denizi'nde de AB üyesi olan Yunanistan'ın komşusudur. Doğan'ın (2015, s. 310) görüşleri dikkate alındığında, Türkiye jeopolitik konumu, iklimi, toprak özellikleri ve tarımsal faaliyetleri ile zengin tarihinin yanı sıra nüfus potansiyelinin yüksek olması nedeniyle önemli ülkelerden biridir. Türkiye tarih ve kültürel açıdan sahip olduğu birikimi ile Avrupa'nın diğer ülkelerle bağının güçlenmesini sağlayacaktır. Türkiye'nin AB üyesi bir ülke olması, diğer Müslüman ülkelere rol model olmasını sağlaması açısından da kilit öneme sahiptir. Türkiye'nin AB üyesi bir ülke olması, İslam ve Hristiyan dünyalar arasında da bir yakınlaşmaya katkısının

bulunacağı açıktır. Halkın çoğunluğu Müslüman olan laik ve demokratik Türkiye'nin AB üyesi olması ön yargıların da azalmasını sağlayacaktır. Türkiye, Avrupa ile olan farklılıklarını AB'nin yararına bir mozaik olarak kullanma avantajına sahiptir. Türkiye, Avrupa ile olan ilişkilerini Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden beri yakından takip etmiştir. "Türkiye, Tanzimat'tan bu yana Batıya yönelmiş dünyadaki tek Müslüman ülkedir" (Özer, 2009, s. 89). Türkiye'nin halkının çoğunluğu Müslüman olması, Avrupa Birliği açısından mozaik oluşması açısından farklılık sunacaktır ve diğer Müslüman ülkeler için de bir rol model ülke olacaktır. Türkiye'nin İslam ülkeleri ile olan ilişkisi, AB'nin güçlenmesine olanak sağlaması beklenmektedir. Laik ve demokratik bir ülke olan Türkiye, AB üyesi ülkeler ile İslam ülkeleri arasında bir köprü görevi görme rolü üstlenebilir. Şenay'ın (2014, s. 5) da ortaya koyduğu gibi, "AB'nin Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkaslara yönelik politikasını uygulaması için Türkiye'ye ihtiyacı vardır". Bu coğrafyalarda AB'nin etkisinin arttırmak için Türkiye'ye ihtiyacı olduğu açıktır. Kıracı & İlhan'ın (2010, s. 198) bakış açısına göre, küreselleşme 21. yüzyılın en temel olgusudur. Küreselleşme, dünyada meydana gelen değişmelerin ana nedenlerindedir. "Küreselleşme ile birlikte uluslararası ekonomik, siyasal, sosyal, çevresel, teknolojik, güvenlikli, kültürel ve hukuksal değişimler gerçekleşmiş, malların ve sermayenin dünya ekonomisinde serbest dolaşımı başlamış ve tüm piyasalar uluslararası sermayeye açılmıştır" (Kıracı & İlhan, 2010, s. 198). Küreselleşme ile ülkelerin birbirine yakınlaşması neticesinde Türkiye ile AB'nin birbiriyle yakın ilişkiler geliştirmesi, Türkiye'nin AB'ye üyesi bir ülke olmasını sağlayacaktır.

Avrupa Birliği raporlarında demokrasi ve insan hakları konularında Türkiye'nin reformlar yapması gerektiğine yer vermektedir. Genç'in (2005, s. 317) bakış açısıyla AB'nin temelinde demokrasi, insan hakları ve temel hakları benimseten programların geliştirilmesi yatmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye, AB'ye üye olmak için gereken reformlara imza atmaktadır. Bu reformlar Türkiye'nin gelişmesini de sağlamaktadır. Turhan'ın (2017, s. 453) açısından ekonomik nedenlerle kurulan AB, yıllar içerisinde insan hakları kavramı üzerine eğilim göstermiştir. AB üyesi ülke olmak için insan haklarına saygı ve hukukun üstünlüğünün sağlanması önemli şartlardan olmuştur. Maastrich ve Amsterdam Antlaşmaları başta olmak üzere AB tarafından imzalanmış antlaşmalarda da insan hakları vurgulanmıştır. Şenay'ın (2014, s. 6) ortaya koyduğu gibi, Türk dış politikasının önceliklerinden olan AB'ye üyelik süreci Türkiye'nin demokratikleşme reformlarının hızlanmasını sağlamıştır. Türkiye'nin AB'ye üyeliğini kolaylaştırmak için gereken adımlar atılmaktadır.

AB, Türkiye'de demokrasinin gelişmesi için yapılan reformları uzaktan takip etmiştir. AB üyesi olmak için bir ülkenin insan hakları korunmalı ve demokratik olması gerekmektedir. Özer'in (2009, s. 97) bakış açısına göre Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirmek için Türkiye çaba sarf etmektedir. Türkiye bu yönde reformlar geliştirmesinde Kopenhag Kriterleri önemli rol oynamaktadır. Bu doğrultuda Türkiye, ölüm cezasını kaldırmıştır ve işkenceye karşı sıfır tolerans politikasını izlemiştir. Özer'e (2009, s. 102) göre, AB Komisyonu AB ile Türkiye'nin yürüttüğü müzakereleri değerlendirirken siyasi diyalogların güçlendirilmesine dikkat çekmektedir. Ayrıca AB Komisyonu, Türkiye'nin siyasi kriterleri yerine getirmesini beklemektedir. Tekeli'nin (2004, s. 16) de ortaya koyduğu gibi, rejimin demokratik olması ve bir ülkenin demokratik olması zorunludur. Demokrasinin gelişmesi sürecinde Türkiye'deki sivil toplum kuruluşları da önemli görevler almıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde AB'nin tarihi konu edilmiş, bu doğrultuda birliğin kuruluş amacı ve üye ülkeler anlatılmıştır. İkinci bölümde Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan tarihi serüveni incelenmiştir. Son bölümde ise, AB ile ilişkilerin Türkiye'ye sosyokültürel yansımaları ve doğrultuda Türkiye'nin kazanımları ele alınmıştır. Bu bağlamda, temel haklar, kadınlar, çocuklar, tarım, hayvancılık, balıkçılık, gıda güvenliği, tüketiciler, çalışma hayatı, eğitim gibi konular incelenmiştir.

1. Genel Olarak Avrupa Birliği

1.1. Avrupa Birliği tarihi

Avrupa’da birlik oluşturulması fikri 13. yüzyılın sonlarına doğru başlamıştır ve 19. yüzyılda uygulamak için adımlar atılmıştır. Dante “İlahi Komedî” eserinde, Victor Hugo “Avrupa Birleşik Devletleri” adlı dergisinde, Immanuel Kant “Ebedi Barış Üzerine” isimli eserinde birleşmiş bir Avrupa fikri işlemişlerdir. Napolyon ‘Avrupa Ailesi’ isminde konfederasyon kurulmasını istemiştir. Bu doğrultuda başta Paris, Frankfurt, Londra olmak üzere birçok ülkede toplantılar düzenlenmiştir. Düzenlenen bu konferanslar ‘Avrupa Birleşik Devletleri’ adını almıştır. Karabulut’un (2012, s. 20) belirttiği gibi, İngiliz Başbakan Winston Churchill, Eylül 1946’da ‘Avrupa Devletler Birliği’ kurulması fikrini açıklamıştır. Avrupa’da birlik kurma fikri, savaşların yıkımları yerine birlik ve barışı sağlamak adınadır. II. Dünya Savaşı’nın yarattığı acıların yeniden yaşanmaması amacıyla yeni bir birlik oluşturuldu. AB, II. Dünya Savaşı sonrasında ekonomik bir birlik sağlamak için kurulmuştur. Bu savaştan sonra Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği (SSCB) dünyada iki önemli güç odağı olarak ortaya çıktı ve bu durum Avrupa’da birlik kurulmasını tetikledi.

Avrupa’nın birleşmesi için pek çok planlar 1950’li yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Küçük devletlerin Avrupa’da birlik kurarak büyük güçlerden zarar görmemek isteği birlik kurulması fikrini ateşlemiştir. Birleşmiş bir Avrupa’nın kurulması için siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bütünleşmenin sağlanması gereklidir. Birliğin kurulmasında Avrupa’da barış ve refahın sağlanması ve sürdürülmesi ana hedeftir. Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman, Avrupa’da birlik kurulması fikrinin savunucularından olmuştur. Schuman’ın 9 Mayıs 1950’de ilan ettiği metin ‘Schuman Bildirgesi’ olarak adlandırılmıştır. Ayrıca, Schuman Bildirgesi’nin ilan edildiği tarih olan 9 Mayıs, ‘Avrupa Günü’ olarak kabul edilmiştir. Fransa ve Batı Almanya, Avrupa’da birlik kurulması için harekete geçmiştir. Fransa ile Batı Almanya arasında bir savaşın önüne geçmek ve Batı Almanya’nın Ruhr bölgesindeki kaynakların ortak kullanılabilir olması Fransa’nın bu fikri desteklemesine neden olmuştur. Batı Almanya ise ülkenin saygınlığını arttırmak için birlik kurulmasını desteklemiştir.

ABD uzun dönemde Avrupa’nın ekonomik ve siyasal bütünleşmesini destekliyordu. Robert Schuman’a göre, Avrupa’da düzeni sağlayabilmenin en iyi yolunun demir ve çelik üretiminin uluslararası ortak bir yüksek otoriteye bırakılmasıydı. 9 Mayıs 1950’de Robert Schuman, Schuman planı diye adlandırılan ve ‘Avrupa Birliğinin babası’ olarak tanımlanan seçkin bir ekonomist olan Fransız Jean Monnet’in görüşleri ile temellendirdiği planını açıklamıştır. Schuman planında, Fransa ve Almanya esas almasına rağmen ayrıca İtalya, İngiltere ve Benelüks (Belçika, Hollanda, Lüksemburg) ülkelerini bu birliğe katılmaya davet etti. Schuman Planı, Almanya ve Fransa için avantajlıydı. (Turhan, 2017, s. 460-461)

Paris’te 18 Nisan 1951 tarihinde Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) kuruldu. Federal Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika, İtalya ve Lüksemburg bu topluluğun kurucularıdır. Paris Antlaşması ile AKÇT kuruldu ve çıkarlar ortaklaştırıldı. “Savaşın hammaddesi olan kömür ve çelik, ilginç bir şekilde barışın hammaddesi olmuştu” (Karataş, Başçılar & Taşçı, 2019, s. 196). Böylelikle, kurucu altı ülke arasında ortak bir pazar kurulmuştur ve kömür ve çelik üretiminde ortak bir paydada buluşma sağlanmıştır. Ortak bir Pazar kuran kurucu altı ülke gümrükleri de kaldırma kararı almıştır. Bu arada nükleer enerjiyi kontrol etmek adına düzenlemeler de yapılmıştır.

Roma’da 25 Mart 1957 tarihinde Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) kuruldu. Roma Antlaşması ile kurulan AET ile üye ülkeler arasında birliği sağlamak, üye ülkelerin ekonomik entegrasyonunu sağlamak, üye ülkeler arasında ticareti geliştirmek, serbest rekabet oluşturmak, barış ve refahı sağlamak hedeflenmiştir. Aynı zamanda işgücü, mal ve sermayenin serbest bir şekilde dolaşımının sağlanması ve güçlendirilmesi istenmiştir. AET’nin devletlerarasındaki ekonomik birliktelik hedefi

Avrupa'daki birlik fikrine yeni bir perspektif kazandırmıştır (Doğan, 1999, s. 261). AET kurulduğundan beri değişmiştir ve bu değişiklikler Roma Antlaşması'nı esas alarak yapılmıştır. Roma Antlaşması'nı 1965 yılında imzalanan Füzyon (Birleşme) Antlaşması takip etmiştir. Bu antlaşma ile AKÇT, AET ve AAET tek çatı altında birleşmiştir. Bu çatıya da Avrupa Topluluğu (AT) adı verilmiştir. Kararların hızlı bir şekilde alınması, işbirliği ve ortaklıkların gerçekleşmesi adına önemli bir düzenleme hayata geçirilmiştir. Ayrıca, gümrük vergileri 1968'de Gümrük Birliği'nin imzalanmasıyla kaldırılmıştır. Birleşik Krallık, Danimarka ve İrlanda 1973'te AT üyesi ülkelere katılmıştır. Brüksel Antlaşması'nın 1 Haziran 1977 tarihinde yürürlüğe girmesiyle AB'nin organlarından olan Sayıştay kurulmuştur. Avrupa Parlamentosu bu antlaşma ile AB'nin bütçesini denetleme yetkisini elde etmiştir. Yunanistan 1983'te, Portekiz ve İspanya ise 1986'da AT üyesi olmuştur.

Avrupa pazarında bütünleşmenin sağlanması için 1986 yılında Tek Avrupa Senedi üye ülkelerce imzalanmıştır ve 1987 yılında kabul edilmiştir. Ekonomik krizler ve 1982 yılında yaşanan petrol krizi Tek Avrupa Senedi'nin hayata geçirilmesinin nedeni olmuştur. Bu senet ile 1992 yılına kadar Avrupa pazarının bütünleşmesi öngörülmüştür. Tek Avrupa Senedi ile Roma Antlaşması'nda değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler iç pazarın kurulması, Ortak Pazar'ın yeniden tanımlanması ve bazı engellerin kaldırılması, karar alınırken oy birliği yerine oy çokluğu ilkesinin getirilmesi, Avrupa Parlamentosu'nun yetkisinin artırılması, üye ülkeler arasında ekonomik konuların yanı sıra siyasal, sosyal, çevre alanlarında da işbirliği sağlanmasıdır. Üye ülkeler arasında bütünleşmeyi sağlamak için 14 Haziran 1985 tarihinde Schengen Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile İtalya dışında beş kurucu ülkenin sınır kontrolü kaldırılmıştır.

Berlin Duvarı'nın 1990 yılında yıkılması ve SSCB'nin 1991 yılında dağılması, dünyada büyük çaplı değişimlere neden olmuştur. Avrupa da bu değişimden etkilenmiştir. "Başka bir anlatımla, üye ülkeler arasındaki iktisadi, sosyal, siyasal ve hukuki alanda uyum çalışmalarına ağırlık verilmiştir" (Doğan, 1999, s. 261). İzlenen politikaların istikrarlı ve sürdürülebilir olması için siyasal, ekonomik ve sosyal değişimlere ihtiyaç duyulmuştur. Topluluk 1992 yılında Maastricht Antlaşması ile AT, Avrupa Birliği (AB) adını almıştır. Bu antlaşma ile üye ülkeler arasında siyasi, sosyal, ekonomik bütünleşmeler artmıştır ve bazı konularda ortak politikaların oluşturulması hedeflenmiştir. Aynı zamanda, Maastricht Antlaşması ile ekonomik bir birlikten siyasal bir birliğe dönüşüm sağlanmıştır. Para politikalarında, dış politikada, Avrupa Vatandaşlığı, adalet ve savunma alanında ortaklıklar kurulmuştur. Avusturya, Finlandiya ve İsveç 1995'de AB üyesi olmuştur.

Amsterdam Antlaşması'nın 1 Mayıs 1999'da yürürlüğe girmesi ile özgürlüklerin geliştirilmesi, güvenlik ve adalet alanlarında düzenlemeler, AB kurumlarında düzenlemeler, para birliğinin tek olması, AB kimliğini ön plana çıkarma konularında kararlar alınmıştır. Ayrıca, Amsterdam Antlaşması ile Avrupa Parlamentosu'nun yetkileri artmıştır. Parlatmentonun onayının alınması uluslararası antlaşmalarda ve Avrupa Komisyonu Başkanı'nın belirlenmesinde zorunlu olmuştur. Kıbrıs Rum Kesimi, Polonya, Malta, Estonya, Slovenya, Slovakya, Letonya, Macaristan, Litvanya, Çek Cumhuriyeti 2004'te, Bulgaristan ve Romanya 2007'de AB üyesi olmuştur. 2007 yılında gerçekleşen Avrupa Zirvesi'nde yeni anayasanın hayata geçirilmesi için Lizbon Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre, AB'nin tek tüzel kişilik olması, topluluk kelimesi yerine birlik kelimesinin kullanılması, konseyde kararlar alınırken çoğunluk sisteminin getirilmesi, dönem başkanlığının 2,5 yıllığına seçilmesi ve Avrupa Parlamentosu'nun yanı sıra ulusal parlamentoların da karar alma aşamalarında katılım sağlamaları kararları alınmıştır. Bu arada Hırvatistan 2013'te AB üyesi olmuştur.

AB'nin kurulmasında başlıca faktör ekonomik amaçlardır. Yaşam standartlarının yükseltilmesi, çalışma hayatının düzenlenmesi, ekonomide ve sosyal yaşamda istikrarın sağlanması diğer amaçları oluşturmaktadır. İnsan, mal ve sermayenin serbestçe dolaşacağı

ortak bir pazar amaçlanmıştır. AB üyesi ülkeler için ortak dış politika ve güvenlik politikalarını belirlenmesi, Avrupa vatandaşlığı, adalet ve üye ülkelerin işlerinde işbirliği, sosyal politika alanında uyum ve işbirliği, para biriminde birlik, enerji alanında işbirliği hedeflenmiştir. AB, barışın esas alındığı ve farklı ulusları birleştiren bir projedir. Euro, 1999 yılında AB'nin ortak para birimi olarak tedavüle girerek kullanılmaya başlanmıştır. AB'nin 28 üye ülkesi bulunmaktadır.

1.2. Avrupa Birliği'nin kültürel kimliği

Avrupa'da bazı düşünce adamları tarafından Avrupa'da birlik kurulması gerektiği vurgulanmıştır. J. J. Rousseau on sekizinci yüzyılda ulusların üstünde bir federal bir birlik kurulmasıyla ülkeler arasında barışın hakim kılınmasını ifade etmiştir. Böylelikle, Rousseau geçici olmayan ittifaklar kurulmasını tavsiye etmiştir. Fransız düşünür Saint Simon'un 1814'te Avrupa Toplumunun Yeniden Düzenlenmesi Planı adlı bir kitap yayınlamıştır. Simon kitabında, bütün Avrupa Devletleri'nin ulusal meclisler tarafından idare edilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Genel konularda karar almak için ise Avrupa Parlamentosu oluşturulmasının gerekli olduğunu belirtmiştir. Fransız düşünür Victor Hugo Avrupa'da bir birliğin kurulmasını istemiştir.

Dünya savaşlarının neden olduğu acıların tekrar yaşanmaması adına Avrupa'da birlik kurulması kararı alınmıştır. Ülkeler arasında çatışmaları önlemek ve ortak bir çıkar doğrultusunda birlikte hareket etmek, AB'nin ana kuruluş amacıdır. AB'nin kuruluş temeli ekonomik nedenlere dayanmaktadır. AB siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gelişim göstermiştir. AB üyesi olan ülkeler Avrupa kimliğini ön plana çıkaran kültürel politikalar izlemişlerdir. Bu kültürel politikalarının yaratılmasının nedeni farklı kültürleri bütün haline getirmektir. Böylelikle, farklılıklardan birlik kurma yoluna gidilmiştir. Kültürlerin farklılıklar barındırması AB'nin kültürel zenginliğini kazanmasını sağlamıştır. AB'de kültürler arasındaki farklılıkların birbirini tamamladığı düşüncesi yaygınlaşmıştır. Asıl istenen ise, Avrupa kimliğinin diğer kimliklerden ayrı olarak ön plana çıkarılmasıdır. Yani, Avrupalılık kimliği ile ulusal kimlik arasında bir çatışma istenmemektedir.

AB üyesi ülkeler arasında birliği arttırmanın bir yolu da kültürel alanda birliktelik oluşturmak ve geliştirmektir. AB farklı kültürleri birleştirmek adına adımlar atmıştır. Ortak bir Avrupalı kimliği yaratılması için kültürel değerlerin ortaklaştırılması gerekli olmuştur. Sosyal yaşam ile ilgili olan her şey kültürle ilişkilidir. Her ülkenin yaşam şekli birbirinden farklıdır. Bu doğrultuda ülkelerin birbirinden farklı kültürleri vardır. Farklı ülkelere oluşturulan birlik olan AB'de farklı kültür de yer almaktadır. Ülkeler arasındaki farklılıkları aşmak için Avrupa kimliği öne çıkarılmak istenmektedir. Avrupa kimliğinde eski Yunan ve Roma gelenekleri ile Rönesans, Reform ve Aydınlanma sayesinde ortaya çıkan akımlar baskındır. AB adına ortak kültürel kimlik yaratmanın yanı sıra ortak tarih yaratılması da söz konusudur.

Kopenhag'da 14 Aralık 1973'te AT üyesi ülkeler Avrupa Kimliği Deklarasyonu'nu imzalamıştır. Bu deklarasyonda ortak miras ve birliktelik kavramları vurgulanmıştır. Deklarasyona imza atan ülkelerin farklılıkları bu deklarasyonda göz ardı edilmiştir. Ayrıca demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygının sağlanacağı belirtilmiştir. Avrupa kimliğinin öne çıkan unsurlarını bunlar oluşturmaktadır. Avrupa kimliğinin özgülüğünü farklı kimliklerin olması oluşturmaktadır. Bu deklarasyonda ortak değerlerin meydana getirilmesiyle birleştirici bir etki hedeflenmiştir.

Solemn Deklarasyonu 1983 yılında Stuttgart'ta imzalanmıştır. Bu deklarasyonda kültür alanı hakkında kararlar açıklanmıştır. Avrupa kimliğinin oluşturulmasında kültürel konularda işbirliğinin arttırılması, Avrupa kültürü hakkında bilgilerin yerleşmesini sağlama, kültürü yaymak için faaliyetlerin yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır. İnsan, sermaye ve malların serbestçe dolaşması, üye ülkeler arasında sınırların kaldırılması, ülkeler arasındaki üniversitelerin diplomalarının denk sayılması, birliğin ortak marş ve bayrak sahibi olması

konuları tartışılmıştır. Avrupa'da yaşayan insanları birbirine yakınlaştırmak için televizyon kanallarının ve yayın saatlerinin artması planlanmıştır. Ayrıca, Avrupa Film ve Televizyon yılı 1988 yılında ilan edilmiştir ve müzelere birliğe üye olan ülkelerin önem vermesi kararları alınmıştır.

AB'nin resmi bayrağı 1985 yılında belirlenmiştir ve AB üyesi 12 ülkeyi temsilen 12 yıldızla bayrakta yer verilirken Avrupa'da yaşayan insanların birlik içinde yaşadığı vurgulanmak istenmiştir. Yani, Avrupa'nın ortak bir değerinin olduğu ifade edilmiştir. Avrupalılar ortak bir pasaporta 1 Ocak 1985 tarihinde sahip olmuşlardır. Birliğe üye ülkelerde geçerli olmak üzere kimlik kartları ve ehliyetlerin kullanılacağı açıklanmıştır. Avrupalılık bilincinin uyanması için sembollerin yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Bu semboller yaygınlaştırılırken yerel kültürlerle de saygı duyulmaya özen gösterilmiştir. Avrupa kültürünün insanlar arasında yayılmasını sağlamak için çeşitli projeler ve işbirlikleri hayata geçirilmiştir ve kitaplar basılmıştır.

AB üyesi ülkelerde yaşayanların temel haklarına dikkat çeken Avrupa Birliği Temel Haklar Sözleşmesi 17 Aralık 2000'de imzalanmıştır. Bu sözleşmede kültürel çeşitlilik de vurgulanmıştır. Demokrasi ve insan haklarının, eşitliğin ve özgürlüğün ile hukukun üstünlüğünün temel alınacağı ifade edilmiştir. Dil, din, ırk, yaş, cinsiyet ve kültürel farklılıklar başta olmak üzere diğer farklılıklara da saygı gösterileceği belirtilmiştir. Ayrıca, Avrupa'nın kültürel mirasının korunacağı da dile getirilmiştir. AB farklıları bir zenginlik olarak kabul etmektedir. Bu farklılıklardan birlik oluşturarak barışın ve refahın hakim kılınması sağlanmak istenmektedir. Bu doğrultuda kültürün yayılmasına imkan sağlayan projelerin desteklenmesi fikri ağır basmaktadır.

Farklı ülkelere oluşan AB farklı kültürleri ve farklı tarihe sahiptir. Tek bir kültürü bulunmayan bu birlik farklı kültürleri barındırmaktadır. Bünyesinde barındırdığı farklı kültürlerin uyum içinde bulunması AB için önemlidir. Avrupa kimliğinin meydana getirilmesinde bu farklı kültürler AB'nin kimliğine ve kültürüne zenginlikler katmaktadır. Avrupa kimliği, milli kimlikten farklıdır ve onu tamamlayıcıdır. AB, Avrupa kimliğini oluşturmak için sembolleri, tarihi, kültürü, birlik bilincini uyandırmak için çalışmalar yürütmüştür. İnsan, sermaye ve malların serbest dolaşması, bayrak, marş, kimlik, ehliyet, pasaport, sloganlar, 9 Mayıs'ın Avrupa Günü olarak ilan edilmesi Avrupalılık kültürünün yayılmasını sağlamak içindir.

Aynı zamanda Avrupa'nın bir hukuksal topluluk da olduğu unutulmamalıdır. Bu hukuksal temel, eski Yunan ve Roma'nın yasalarına dayanmaktadır. Hukuka dayanmış bir Avrupa kimliğini oluşturmak AB için önem taşımaktadır. AB için insan haklarının korunması, demokrasinin yaygınlaşması ve hukukun üstünlüğü çok önemlidir. Maastricht Antlaşması ile birliğin insan hakları alanına daha fazla eğildiği dikkat çekmektedir. Bu antlaşma neticesinde AB vatandaşlığı kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavramın ortaya çıkması, Avrupalılık bilincinin oluşması için önemli bir adımdır. Maastricht Antlaşması insan haklarının evrensel bir nitelik olduğunu vurgulamıştır. Böylelikle, AB'nin dış politikada da etkili olmasına dayanak sağlanmıştır. Yani, dünyanın herhangi bir yerinde insan haklarının ihlal edildiğini iddia eden AB, o bölgede etkin adımlar atabilir. Ayrıca, AB'nin dünya genelinde de saygınlığının artması hedeflenmiştir. Amsterdam Antlaşması ile insan hakları hakkında önemli kararlar alınmıştır. Amsterdam Antlaşması'nda AB'nin insan haklarına dayalı olduğu ilk kez ifade edilmiştir. Bu antlaşmada insanların serbestçe dolaşması, yerleşme hakkı ile vize, sığınma, göç hakları alanlarında düzenlemeler yapılmıştır ve ırk, etnik köken farklılıkları, din, engellilik ve cinsel tercihleri kapsayarak insan haklarının korunması amaçlanmıştır. Amsterdam Antlaşması, insan hakları hakkında yaptığı düzenlemeler nedeniyle Maastricht Antlaşması'ndan daha ileridir. AB'nin insan haklarının korunması adına işkenceye karşı bir tutumu vardır. İşkencenin yanı sıra kötü muamelenin de kabul edilemez olduğunu belirten AB, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'ni kurmuştur. AB, demokrasinin gereklerinin yerine getirilmesini, kişisel

özgürlüklerin ve insan haklarının ile hukukun üstünlüğünün sağlanması hakkında oldukça hassastır.

2. Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinin süreci

2.1. Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinin tarihi

Türkiye, Tanzimat'tan beri yüzünü batıya dönmüştür. Avrupa Birliği'ne üye olmak, Türkiye açısından batılılaşma ve uygarlaşma olarak görülmektedir. Türkiye, 1959 yılında o dönemdeki adı AET'ye ortaklık başvurusu ile AB ile olan serüvenine başlamıştır. Aksoy & Uğur'un (2015, s. 169) belirttiği gibi, Türkiye'nin o yıllardaki kalkınma düzeyinin düşük olması, AET'nin 'Ortak İlişki' önerisine neden olmuştur. İngiltere, Danimarka, İrlanda ve Norveç AET'ye tam üye olmak için başvururken, Türkiye ile AET arasında ortak üyelik için görüşmeler yapılmıştır. Türkiye'nin ekonomik durumu AB'nin Türkiye'ye ön yargılı yaklaşmasına neden olmuştur.

Türkiye'nin komşusu Yunanistan da 1959 yılında AET'ye başvurmuştur. Türkiye'nin AET'ye üyelik başvurusunda bulunmasında Kıbrıs konusunda Yunanistan'ın Avrupa desteğini arkasına almasını önlemek istemesi de etkili olmuştur. Yunanistan'ın başvurusunun yanı sıra, Türkiye'nin AB'ye başvuruda bulunmasında Avrupa'daki siyasi bütünleşmenin dışında kalmamak, ticari ilişkileri geliştirmek, kalkınma için imkan oluşturma isteği ve SSCB'nin Türkiye'nin ulusal güvenliğini ve egemenliğini tehdit eden istekleri etkili olmuştur.

AET Bakanlar Konseyi 11 Eylül 1959 tarihinde toplanmıştır ve Türkiye'nin talebini olumlu bularak ortaklık şartlarını belirlemek üzere görüşmeleri başlatmıştır. AET'nin bu talebi olumlu karşılamasında, Türkiye'nin 1963 yılında Birinci Beş Yıllık Planı açıklaması etkili olmuştur. Türkiye AET ile 1963 yılında Ankara Anlaşması'nı imzalamıştır. Ankara Anlaşması, Türkiye ile AET arasında ortaklık kurulmasını sağlamıştır. AET ve Türkiye ilişkilerinin hukuksal temelini Ankara Anlaşması oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu antlaşma Gümrük Birliği'nin de yolunu açmıştır. Türkiye'nin AET'ye uyum sağlaması adına hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve nihai dönem olmak üzere üç aşama planlanmıştır.

Katma Protokol, 13 Kasım 1970 tarihinde imzalanmıştır ve 1973 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu protokol ile Ankara Anlaşması'nda belirlenen hazırlık dönemi sona ermiştir. Artık bir geçiş dönemi yaşanmıştır. "Bu dönemde taraflar arasında sanayi ürünleri, tarım ürünleri ve kişilerin serbest dolaşımının sağlanması ve Gümrük Birliği'nin tamamlanması öngörülmüştür" (Kayagil, 2015, s. 36). İstikrarsız bir seyir izleyen AET-Türkiye ilişkileri, 12 Eylül 1980 askeri darbe nedeniyle resmen askıya alınmıştır. AB üyesi olan Fransa, Hollanda, Danimarka ilişkilerin askıya alınması gerektiğini ifade etmiştir. Almanya ve İngiltere ise Türkiye ile olan ilişkilerin olağan şekilde devam etmesi gerektiğini istemiştir. Türkiye'de sivil idarenin kurulmasının ardından AET ile Türkiye ilişkileri yeniden canlanmaya başlamıştır. AET ile Türkiye arasında 16 Eylül 1986 tarihinde yeniden temaslar başlamıştır. Bu tarihte Türkiye-Avrupa Ekonomik Topluluğu Ortaklık Konseyi toplanmıştır.

Bu arada Türkiye, 1989'da AET'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur, ama Türkiye'nin başvurusu reddedilmiştir. Aksoy & Uğur'un (2015, s. 170) ortaya koyduğu gibi, bu kararın alınmasında Türkiye'nin ekonomik ve siyasal durumu da etkili olmuştur. AET, Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda gelişmesini gerektiğini bildirmiştir. Ayrıca, AET Türkiye'nin kendi iç bütünlüğünü tamamlamasını tavsiye etmiştir. AET ile Türkiye ilişkilerinin Ortaklık Anlaşması içinde gelişerek devam ettirilmesi uygun görülmüştür.

1995 yılında ise Gümrük Birliği Antlaşması imzalanmıştır ve 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir. AB ile Türkiye arasında ekonomik ilişkilerin ivme kazanmasında Gümrük Birliği'nin önemli bir payı vardır. Gümrük Birliği sayesinde Türkiye-AB ilişkilerinde ayrı bir boyuta geçilmiştir. Artık AB ile Türkiye ortaklık ilişkisinde son döneme geçilmiştir. Ancak, 1997 yılında AB'ye tam üyelik takviminin kesinleşmesini isteyen Türkiye'nin ısrarı, AB tarafından olumlu dönüş almamıştır ve 1997 yılındaki Lüksemburg Zirvesi'nden olumsuz karar

çıkıştır. Lüksemburg Zirvesi'nde Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Macaristan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Malta ve Estonya ile AB'ye katılmak için müzakerelerin başlaması kararı alınmıştır. Bu zirvede Türkiye, AB genişleme sürecinin dışında tutulmuştur. Bunun üzerine Türkiye AB ile olan siyasal diyalogunu kesmiştir, ancak ekonomik ilişkilerini sürdürmüştür. Cardiff Zirvesi 15-16 Haziran 1998 tarihinde düzenlenmiştir ve bu zirvede Türkiye, üye adaylığı statüsüne yükseltilmiştir.

Helsinki Zirvesi 10-11 Aralık 1999'da yapılmıştır. Helsinki'de düzenlenen AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde Türkiye, AB üyeliğine aday ülke statüsünü oy birliği ile resmen kazanmıştır. Bu zirve ile Türkiye'nin diğer aday olan ülkeler ile aynı konumda olacağı belirtilmiştir. Katılım Ortaklığı Belgesi aday olan ülkelere hazırlandığı gibi Türkiye için de hazırlanmıştır. Katılım Ortaklığı Belgesi 8 Mart 2001 tarihinde Türkiye için ilk kez hazırlanmıştır. AB Konseyi'nin hazırladığı bu belgede, düzenlenmesi gereken öncelikli konular yer almaktadır. Daha sonra AB, 2003, 2005, 2006 ve 2008 yıllarında Katılım Ortaklığı Belgesi'nde güncelleştirmeler yapmıştır. Katılım Ortaklığı Belgesi'nde çocuk işçiler, sendikal haklar, kadına karşı ayrımcılık, cinsiyet, ırk, inanç ayrımcılığı, sosyal politikalar ve istihdam, iş hukuku, iş sağlığı ve güvenliği alanları başta olmak üzere birçok konular hakkında stratejilere yer verilmiştir. AB Türkiye'den beklentilerine Katılım Ortaklığı Belgeleri aracılığıyla yer vermiştir.

12-13 Aralık 2002 tarihinde düzenlenen Kopenhag Zirvesi'nde Türkiye hakkında tam üyelik müzakereleriyle ilgili kararın 2004 yılında açıklanacağı bildirilmiştir. Bu zirvede Türkiye'nin Kopenhag Kriterleri'ni karşılama adına olumlu adımlar attığı belirtilmiş olmasına rağmen, siyasi kriterlere uyum açısından uygulamaların da önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu arada İrlanda AB'nin dönem başkanlığını 1 Ocak 2004-30 Haziran 2004 arasında üstlenmiştir. Bu zaman diliminde İrlanda'nın Türkiye'ye olumlu desteği söz konusudur. Brüksel Zirvesi 3 Ekim 2004 tarihinde düzenlenmiştir. Bu zirvede Türkiye'nin siyasi kriterleri yeterli seviyede karşıladığı belirtilmiştir. Ayrıca, 3 Ekim 2005 tarihinde de müzakerelerin başlaması kararı açıklanmıştır. Türkiye, 2005 yılında da üyelik müzakereleri sürecine başlamıştır. Lüksemburg'da 3 Ekim 2005 tarihinde düzenlenen Hükümetler arası Konferans sayesinde Türkiye'nin AB'ye resmen katılım müzakereleri başlamıştır.

2.2. AB-Türkiye ilişkilerinin Türkiye'ye sosyokültürel yansımaları

2.2.1. Demokrasi

Türkiye Cumhuriyeti demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. Türkiye insan haklarına saygılıdır ve bu hakları anayasa ile güvence altına almıştır. Türkiye insan hakları, demokratikleşme, sivilleşme ve kişisel haklar ve özgürlükler alanlarında reformlar gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda, bu reformlar da Türkiye'nin ve demokrasinin gelişimini sağlamıştır. Demokratikleşme paketleri ve yargı reformları ile yasal düzenlemeler, AB'ye uyum sağlamak için yapılmaktadır.

İlk olarak ekonomik bütünleşmeyi hedeflemesine rağmen AB, temel hak ve özgürlüklere ile sosyal politikalara da önem vermektedir. "Avrupa Birliği Antlaşması'nın 6. maddesi ile Avrupa Birliği, temel değerleri olarak hürriyet, demokrasi, insan hakları, temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkelerini kabul etmiştir" (Özer, 2009, s. 97). 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması ile sosyal politika alanına da vurgu yapılmıştır. "Amsterdam Antlaşması ile Avrupa Topluluğu Antlaşmasına getirilen yeni 13. madde, ayrımcılığa karşı hükümlerin benimsenmesine değinmekte ve Konseyi cins, ırk, etnik köken, din ve inanç, sakatlık, yaş veya cinsel eğilim temelinde her türlü ayrımcılığa karşı mücadele etmek üzere gereken önlemleri almaya yetkili kılmaktadır" (Yazıcı, 2016, s. 6). AB, demokrasinin hakim kılınmasına ile insan haklarının korunması ve geliştirilmesine büyük önem vermektedir.

Lizbon Antlaşması'nın eki olarak kabul edilen Temel Haklar Şartı, medeni ve politik haklarla sınırlandırılmamış, ekonomik ve toplumsal hakları da kapsamaktadır. Bu haklar altı başlıktan oluşmaktadır. I. Başlık, insan onuru ve bu başlık altında yaşama hakkı, kişilik hakkı, işkence ve kötü muameleye karşı korunma hakkı vardır. II. Başlık, özel hayata ve aile hayatına saygı, kişisel verilerin korunması, evlenme ve aile kurma hakkı, düşünce, inanç ve din özgürlüğü, toplantı ve dernek kurma özgürlüğü, sanat ve bilim özgürlüğü, eğitim hakkı, çalışma hakkı, işletme kurma hakkı, mülkiyet hakkı, sığınma hakkı, sınır dışı edilme, uzaklaştırma ve suçluların iadesinde korunma hakkı, evlenme ve aile kurma hakkının, gay ve lezbiyen çiftleri de içerecek şekilde yazıldığı, ayrıca vicdani ret hakkının tanındığı görülmektedir. (Yazıcı, 2010, s. 9)

Türkiye, 60 yıldan uzun süredir AB üyesi bir ülke olmak istemektedir. Bu doğrultuda kendisinden istenen reformları gerçekleştirmektedir. Türkiye'nin hukuk alanında yaptığı reformlar, AB'nin ilgisini çekmektedir. “Bu dönemde gerçekleştirilen değişiklikler AB tarafından da yakından izlenmekteydi. 9 Ekim tarihinde yayınlanan 2002 İlerleme Raporu'na göre gerçekleştirilen reformlar, Türkiye'nin AB değerlerini ve normlarını benimseme konusundaki kararlılığını ortaya koymaktaydı” (Çalış & Metkin, 2017, s. 18). Özellikle 2000'li yılların başında Türkiye'nin hızlı bir reform sürecine girdiği görülmektedir. Türkiye'nin reformları hızlı bir şekilde uygulamaya geçirmesi, AB'nin de takdirini kazanmasına neden olmuştur. Erhan & Akdemir'in (2016, s. 8) belirttiği gibi, temel özgürlükler alanında, ifade ve düşünce özgürlüğü, basın özgürlüğü ve dernek kurma özgürlüğü alanlarında reformlar yapılarak olumlu adımlar atılmıştır. Türkiye-AB ilişkilerinde Türkiye'nin hukuk alanında yaptığı yeniliklerin önemi çok önemlidir. AB temel hak ve özgürlüklerin sağlanması ve korunması konusunda hassastır. Tezcan'ın (2011, s. 715-716) ortaya koyduğu gibi, Kopenhag siyasi kriterlerini karşılamak için yasal değişiklikler ve uyum paketleri hazırlamıştır. Düşünce ve ifade özgürlüğü, işkencenin önlenmesi, demokratik ve sivil otoritenin güçlendirilmesi, adil yargılanma hakkı, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması gibi konularda yeniden düzenlemeler yapılmıştır. Erhan & Akdemir'in (2016, s. 8) yer verdiği gibi, TV ve radyo yayıncılığında Türkçe dışındaki dillerde yayın yapılmasının sağlanması, ifade özgürlüğünün kapsamının genişletilmesi, azınlıklara daha fazla özgürlük verilmesinde iyileştirmeler yapılmıştır. Türkiye hazırladığı uyum paketlerinde savaş ve yakın savaş tehdit durumları hariç idam cezasını kaldırmış, azınlıklara ait olan cemaat vakıflarının taşınmaz edinme hakkı ile anadilde yayın ve eğitim hakkı tanımış, terörle mücadele kanunlarında birtakım değişiklikler yapmıştır. Ölüm cezası da anayasadan çıkarılmıştır. Ölüm cezasının çıkarılması, temel hak ve özgürlükler hakkında yapılmış önemli bir değişikliktir.

Basın özgürlüğü alanında da değişiklikler yapılmıştır. Demokrasinin sağlıklı işleyebilmesi adına basının özgür olması gerekmektedir. Basının özgür olması, kamuoyu açısından da sağlıklıdır. Basın özgürlüğünün anayasa tarafından korunması gerekmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye anayasal düzenlemeler yapmıştır. Anayasa'nın 30. maddesi, basın özgürlüğünün sağlıklı olması için değiştirilmiştir.

Bu çerçevede bir başka önemli değişiklik basın özgürlüğüyle ilgilidir. Bu noktada Anayasa'nın 30. Maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: “Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçları, suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemez veya işletilmekten alıkonulamaz.” Bunun sonucu olarak aynı maddede yer alan “devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, cumhuriyetin temel ilkeleri ve Milli güvenlik aleyhinde işlenmiş bir suçtan mahkum olmaları hariç” ibaresi Anayasa metninden çıkarılmıştır. (Tezcan, 2011, s. 720)

AB'nin sivil topluma verdiği önem büyüktür. Demokratikleşme yolunda sivil toplum kuruluşlarının (STK) payı yadsınamaz. “Avrupa Birliği sivil topluma büyük önem vermektedir, çünkü Avrupa bütünleşmesinin, vatandaşların aktif ve sorumlu katılımı olmadan gerçekleştirilemeyeceğinin bilincindedir” (Tutar, Tutar & Erkan, 2012, s. 440). Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının ağırlığının artmasında AB'nin sivil toplum kuruluşlarına verdiği önem yatmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının sağlıklı çalışabilmesi demokrasiye de katkı sağlar. “STK gruplarını temsil eden pek çok dernek, vakıf ve birlik mevcuttur” (Yazıcı, 2010, s. 20).

Belirli konularda kamuoyunu aydınlatmayı hedefleyen sivil toplum kuruluşları, demokrasinin yerleşmesi için gereklidir. “AB üyeliği öncesinde toplumun ve vatandaşların AB üyeliğine hazırlanmasında Türkiye’deki STK’ların önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu süreçte STK’lar devlet mekanizmasındaki çalışmaların bir tarafı haline gelmiştir” (Tutar, Tutar & Erkan, 2012, s. 456). Sivil toplum kuruluşları, Türkiye’nin AB üyesi bir ülke olmasında hızlandırıcı bir rol oynayacaktır. Demokrasinin gelişimi, sivil toplum kuruluşlarının siyasal, sosyal ve kültürel alanlar başta olmak üzere diğer alanlarda da boy göstermesine yardımcı olacaktır. Demokrasinin gelişmesiyle güçlenen sivil toplum kuruluşları, Türkiye’nin AB’ye üyelik sürecine katkı sunar.

Özellikle basın ve ifade özgürlüğünün kısıtlanması, yargı bağımsızlığı, kuvvetler ayrılığı alanlarında AB ile Türkiye arasında sorunlar yaşanmaktadır. AB Komisyonu 2014 Türkiye ilerleme raporu hazırlamıştır. “Öncelikle rapor temel hak ve özgürlükler açısından son derece ciddi eleştirilerde bulunmuştur. Bu konuda rapor Türkiye’de yaşanan gelişmelerin ve uygulamaların AB’nin benimsediği ilke ve değerlerle uyuşmadığını oldukça net şekilde hissettirmiştir” (Erhan & Akdemir, 2016, s. 17). Türkiye’de hukukun üstünlüğü, ifade özgürlüğü, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı konularında yaşanan sıkıntılar, diğer AB Komisyon raporlarında da yer almıştır.

Türkiye ile AB arasındaki müzakerelerin seyri 2000’li yıllarda olduğu gibi değildir. Türkiye hukukun üstünlüğü, demokrasi, temel haklar alanlarında güçlü reformlar ile önemli ilerlemeler kaydetmiştir. İnsan hakları konusu Kopenhag kriterlerinde yer almıştır. Türkiye’nin AB üyesi olmasında insan hakları konusunun büyük payı vardır. Türkiye bu alan ile ilgili reformlarını hızlandırmalıdır. Bu doğrultuda gerekli düzenlemeler ve değişiklikler yapılmalıdır. Aksi halde AB’nin Türkiye’ye bu konular hakkında baskı yapması için gereken zemin oluşur.

2.2.2. Kadınlar

Medeni Kanun’da AB’ye uyum sağlamak adına evlilik yaşı da kadınlar ve erkekler için evlenme yaşı 18 olarak belirlenmiştir. Türkiye’de kırsal kesimlerde çocuk yaşta evliliklerin yaygındır. Bu durum birtakım sorunlara neden olmaktadır. 2002 yılında Medeni Kanun’un değişmesi ile ‘koca evlilik birliğinin reisidir’ kuralı kaldırılmıştır. Bu kısmın kaldırılmasıyla evlilikte eşitlik ilkesine uyum sağlamak hedeflenmiştir. Evlilikte sorumluluklar çiftler arasında paylaştırılma yoluna gidilmiştir. Kadınların da çiftlerin nerede yaşayacağı hakkında karar verme, kadınların istekleri doğrultusunda çalışması, kocaların zina yapması durumunda kadınların boşanma davası açma hakkının olması, boşanma durumunda kadınların mali açıdan güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

AB için kadın-erkek eşitliği önemlidir. Özerdem’in (2010, s. 19) belirttiği gibi, Roma Antlaşması’ndan beri AB, kadın-erkek fırsat eşitliğinin sağlanması için çalışmalar yürütmektedir. Aynı iş yerinde kadınların erkeklerle aynı ücreti alması teşvik edilmeye çalışılmıştır. Özellikle AB üyesi ülkelerde kadın için aile ve iş hayatında iyileşmeler yaşanmıştır. Kadınların da karar alma süreçlerinde katılması hedeflenmiştir. Kadınlara yönelik olarak çalışma hayatında da düzenlemeler yapılmıştır ve AB’de kadın istihdamında artış sağlanmıştır. Kadın ve erkek arasında fırsat eşitliğinin sağlanması adına AB Konseyi 1995 yılında bir program kabul etmiştir. Ayrıca, 1997’de Amsterdam Antlaşması’nda kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması AB’nin öncelikli görevleri arasında yer almıştır. Avrupa Komisyonu’nun 1 Mart 2006 tarihinde kabul edilmesiyle 2006-2010 yıllarını kapsayan yol haritası hazırlanmıştır ve cinsiyet eşitliğinin her alanda sağlanmasını hedeflemiştir. Bu doğrultuda, karar alma aşamasında kadın ve erkeğin dengeli katılması, kadın ve erkek için aile hayatında da uzlaştırıcı politikaların teşviki amaçlanmaktadır.

AB, ilerleme raporlarında Türkiye’de kadınların sosyal hayatta ve iş çevresi başta olmak üzere birtakım sorunlarla karşılaştıklarına dikkat çekmektedir. Türkiye, AB’ye uyum sağlamak adına gereken adımları atmaktadır. Kadınlar ile erkeler arasında farklılıkların önlenmesi için

çalışmaların yapılması gerekmektedir. “Raporun sosyal politika alanındaki ifadeleri iş hukuku, iş sağlığı ve güvenliği, kadın ve erkek arasında eşit muamele, ayrımcılıkla mücadele, sosyal diyalog, istihdam, sosyal içerme ve sosyal koruma başlıkları altında ele alınmaktadır” (Kayagil, 2015, s. 37). Türkiye kadınların çalışma hayatında sağlıklı çalışması adına gereken adımı atmıştır. AB ilerleme raporlarında kadın istihdamına dikkat çekmiştir. Kayagil’in (2015, s. 42) belirttiği gibi, 2004 Ekim’de kadınların çalışma koşulları iyileştirilmiştir ve 2008 yılında kadınların istihdamına teşvik edilmiştir. Kadının sosyal, sağlık, ekonomi, siyasi ve kültürel hayatta güçlendirilmesine çalışılmıştır. Aynı zamanda kadının güçlenmesi toplumun da güçlenmesini sağlayacaktır. “2011 yılında sosyal koruma, sosyal yardım, kadınlar, çocuklar, engelliler ve aile konularından sorumlu olan bazı kurumları, bu alandaki kurumsal dağınıklığın giderilmesi amacıyla birleştiren bir Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur” (Kayagil, 2015, s. 47). Kadının sahip olduğu temel haklar iyileştirilmeye çalışılmıştır. Kadının iş hayatına katılması, Türk ekonomisi açısından da olumludur. “Yapılan düzenlemeler kadınların işgücüne katılım oranında, kadınların işgücü arzında önemli düzeyde etkiler yaratarak kadınların ekonomik gelişim üzerinde katkı sağlamalarında ciddi anlamda etkili olmuştur” (Tutar & Şahin, 2017, s. 54-55). Yine de, kadınlar sıklıkla cinsiyet ayrımcılığıyla karşılaşmaktadır. Cinsiyet ayrımını önlemek için, Türkiye İş Kurumu 2007 yılında işe alımlarda cinsiyet ayrımını yasaklamayı amaçlayan bir genelge yayımlamıştır. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün idari kapasitesi artırılmıştır. TBMM’nin bünyesinde Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kurulmuştur ve bu komisyonda eşit fırsatların sağlanması hedeflenmiştir. Cinsiyet eşitliği konusundaki gelişimi takip edecek olan bu komisyon kanun tasarılarına görüşünü iletecek ve Türkiye’nin imza atmış olduğu uluslararası anlaşmalara uyum sağlamak için yapılması gerekli olan yasama çalışmalarını belirleyip kadın-erkek eşitliğinin ihlal edildiği durumlarda şikayetleri inceleyecektir.

AB, 2000 yılından beri Daphne Programı yürütmüştür. Bu program ile kadınlara, gençlere ve çocuklara yönelik şiddetin engellenmesini amaçlayan projelere mali destek sağlamak hedeflenmiştir. Başta şiddet, cinsel istismar ve insan ticareti olmak üzere şiddetin her türlü programına dahildir. Medeni Kanun’da yapılan değişikliklerle kadınlar meslek ve iş seçiminde kocasının iznini almak zorunda değildir. Türkiye, AB üyesi ülkeleri yakalamak adına çalışan hamile kadınlar doğum öncesi ve sonrasında ücretli izin hakkını 16 haftaya yükseltmiştir. Kadına olan bakış açısının değiştirilmesi ve kadın istihdamının artırılması AB’ye uyum sürecinin hızlanmasını sağlayacaktır. Kadının eğitim düzeyinin yükseltilmesi, kadının kendine ait güveninin artması ve kadının ekonomik özgürlüğünün kazanması, kadın girişimcilere desteğin artması, kadının ekonomiye katkısının artması, aile içinde kadının yaşam standardının düzeltilmesi Türkiye’nin de kalkınma düzeyini arttıracaktır.

Kadına yönelik şiddete karşı caydırıcı önlemler alınmalıdır. Kadının toplumdaki önemi her yerde hatırlatılmalıdır ve konumu yükseltilmelidir. Kadınlar belli işlerle sınırlandırılmakta ve kadın-erkek eşitliği sağlanma konularında önemli adımlar atılmalıdır. Ayrıca, bu konular ve kadın istihdam oranını daha fazla olması gerektiği AB Komisyon raporlarında yer almaktadır. Bir toplumda kadına verilen değer arttıkça o toplumun gelişmesi hızlanır.

2.2.3. Çocuk hakları

Türk Ceza Kanunu, AB ile uyum sağlamak adına değişmiştir. Bu bağlamda, aile büyükleri ya da kardeşler dahi olsa, çocuklara yönelik şiddet, çocukların vücut dokunulmazlığına karşı suçlar kapsamına alınmıştır. Aile büyüğü bile olsa çocuğa yönelik şiddet, kasıtlı olarak zarar vermek, fiziksel veya ruhsal sağlığını bozmak ceza kapsamındadır. Çocuğu yönelik cinsel istismar çocuğun ailesinden, eğitimcisinden, bakıcısından yapılırsa cezada artış söz konusudur. Çocukları korumaya önem veren AB’nin, oyuncakların güvenliğine yönelik mevzuatı vardır. Oyuncakların üretimi, tasarımı ve sunulmasında sıkı kurallar getirilmiştir. Çocukların sağlığını tehlikeye atabilecek oyuncaklar piyasa sürülmemektedir. Oyuncakların tümünde, güvenliği

teyit eden CE işaretinin olması gerekmektedir. Zorunlu eğitim çağındaki çocukların AB’de çalışması yasaktır. Çocukların fiziki ve ruhsal kapasitelerini aşan işler, çocukların sağlığı ve güvenliğini tehlikeye atmaktadır.

AB, çocuk işçiliği ile mücadele etmektedir. Kayagil’in (2015, s. 42) belirttiği gibi, AB uyum kapsamında 2005 yılında Çocukların Korunması hakkında bir yasa düzenlenmiştir ve korunması gereken ya da suça sürüklenen çocukların korunması hedeflenmiştir. Türkiye, çocukların sağlık hizmetlerinden faydalanmasını da düzenlemiştir. Kayagil’in (2015, s. 42) ortaya koyduğu gibi, sosyal güvenlik sistemi oluşturulmuş ve 18 yaş altındaki çocukların ücretsiz sağlık hizmetleri sağlanmıştır. Türkiye, çocuk hakları konusunda önemli adımlar atmıştır. Çocukların korunmasının yanı sıra diğer sebepler nedeniyle, Türkiye bir bakanlık kurmuştur. “2011 yılında sosyal koruma, sosyal yardım, kadınlar, çocuklar, engelliler ve aile konularından sorumlu olan bazı kurumları, bu alandaki kurumsal dağınıklığın giderilmesi amacıyla birleştiren bir Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur” (Kayagil, 2015, s. 47). Ayrıca Türkiye, Bakım Hizmetleri Stratejisi ve Eylem Planı’nı çocuklar ve engelliler için hazırlamıştır. Bu plan evde bakım şartlarının ve hizmetlerinin iyileştirilmesi ve düzenlenmesi hedeflenmiştir.

Türkiye ile AB arasında 1999 yılında Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB) hazırlanmıştır. Üyelik sürecinde aday ülkeleri hazırlayan politikalar. Türkiye’de, AB üyesi olmak için yapılan reformlar hızlanmıştır. AB, Türkiye’den beklentilerini KOB’larda yayınlamıştır. KOB’da çocuk işçiler sorununa da değinilmiştir. Bu doğrultuda, Türkiye de gereken adımları atmamak için bazı düzenlemelere gitmiştir. Çocuk işçiliğini önlemek adına 1475 sayılı İş Kanunu’nda değişiklikler yapılmıştır. Bu bağlamda 15 yaş altında olan çocukların çalışmasının yasaklanacağı ve 18 yaş altında çalışan çocukların da izin ve dinlenme süresinin arttırılacağı ifade edilmiştir. Türkiye, çocuk haklarının korunması adına önemli adımlar atmıştır. “Türkiye’nin Ocak 2001’de, Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması Hakkında 182 sayılı ILO Sözleşmesi’ni ve Çocuk Haklarının Kullanılması Hakkında Avrupa Sözleşmesi’ni onayladığı, Nisan 2001’de Emniyet Genel Müdürlüğünde bir Çocuk Bürosunun kurulmasına ilişkin bir kanunun kabul edildiği unutulmamalıdır” (Özdem, 2010, s. 26). AB’ye uyum sağlamak adına Türkiye sosyal politikalarında çocuklar hakkında düzenlemeler yapmıştır.

2.2.4. Tarım, hayvancılık, balıkçılık

AB’nin Ortak Tarım Politikası (OTP) tarımın geliştirilmesine yardımcı olan bir politikadır. AB’ye uyum sağlamak için atılan adımlar arasında hayvancılık ve balıkçılık ile tarım da yer almaktadır. AB’nin yayınladığı İlerleme Raporları ve OTP aracılığıyla Türkiye’nin tarım politikası değişikliklere uğramıştır. Türkiye ile AB arasında tarım ürünlerine dayalı ticaret ilişkisi söz konusudur. İhracatta zorluk yaşanmaması için Türkiye’nin AB standartlarına uyum sağlaması gerekir.

AB üyesi ülkelerde çiftçi danışmanlık sistemleri, üreticilere yardım etmek için uygulanmaktadır. Türkiye 2009 yılında çıkardığı yönetmelikle, tarım danışmanı çalıştıran ziraat odaları, serbest tarım danışmanları ve tarım danışmanlık kuruluşları üreticilere hizmet sağlayabilmektedir. AB üyesi ülkelerde çiftçiler kaliteli ürünler ürettikleri zaman fonlarla yardım alabilmektedir. Türkiye, 2010 yılındaki Bakanlar Kurulu kararı ile, iyi tarım ürünleri uygulamaları yapan çiftçileri desteklemek adına ödemeler yapmaktadır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (TKB) organik ürünler sektöründe bazı yerli ve yabancı kuruluşları kontrol ve sertifikasyon adına yetkilendirmiştir.

AB Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin 24.07.2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Türkiye Ulusal Programı’nda tarım başlıklı öncelikler listesinde yer alan yatay konulara ilişkin düzenlemelere uyum doğrultusunda Organik Tarım Kanunu ve ilgili yönetmelik çıkarılmıştır. Buna göre TKB organik tarımla ilgili uyum çalışmalarının yürütülmesi ve yasal mevzuatın

uygulanması ile doğrudan sorumludur. AB yasal düzenlemelerine uyum açısından bu tarihten itibaren gerek Bakanlık gerekse Tarım İl Müdürlükleri bünyesinde kurumsal düzenlemelere gidilmiş, çeşitli çalışmalar yapılmış ve ileriye yönelik çalışmalar da yürütülmektedir. (Demiryürek & Bozoğlu, 2007, s. 318)

Türkiye, organik tarım ile ilgili olarak AB ile uyumlu çalışmak adına düzenlemeler yapmıştır. “Bakanlık ilk olarak, AB’de organik tarımla ilgili gelişmelere uyum sağlamak üzere 1994 yılında, ‘Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Organik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmeliği’ hazırlamıştır” (Gündüz & Kaya, 2007, s. 319). Türkiye organik tarımın gelişimini sağlamak için gerekli düzenlemeleri yapmıştır ve sonrasında da yapmaya devam etmiştir. Demiryürek & Bozoğlu’nun (2007, s. 318) ortaya koyduğu gibi, TKB Tarımsal Üretim Geliştirme Genel Müdürlüğü’nün bünyesinde Alternatif Tarımsal Üretim Teknikleri Daire Başkanlığı kurulmuş ve organik tarım hakkında eğitim, denetleme faaliyetlerinde bulunma, veri tabanı hazırlama, Türkiye genelinde organik tarım projelerinin hazırlanması ve uygulanması alanlarında çalışmalar yürütülmüştür. Türkiye, organik tarımın geliştirilmesine büyük önem vermiştir ve bu doğrultuda Tarım İl Müdürlükleri’nde bu konu hakkında eğitimler gerçekleştirmiştir. Bakanlık, organik tarımın daha verimli uygulanması için yurtdışından da danışmanlık yardımı alınmasını planlamıştır. Demiryürek & Bozoğlu’nun (2007, s. 319) belirttiği gibi, Organik Tarım Kanunu ile üreticinin ve tüketicinin bilgilendirilmesi adına organik tarım hakkında her ay televizyon ve radyolarda en az 30 dakika süren eğitici yayın yapılması sağlanmış ve sivil toplum kuruluşlarının da yardımı alınarak üretici ve tüketicilerin eğitilmesi için çeşitli konferans ve seminerler düzenlenmiştir. Ayrıca, üreticiler desteklenmiş ve üniversite derslerinde de organik tarım ders konusu olarak yer almıştır. Türkiye, AB’ye uyum sağlamak için TKB bünyesinde tarım veritabanı oluşturmuştur. AB, Türkiye’nin alternatif tarıma yönelmesini tavsiye etmiştir. Bu yönde çalışmalar yapmıştır. “Tarım reformu uygulama projesinin ilk çıktıları üreticilerin alternatif tarım ürünlerine yöneltilmesi olmuştur. Proje kapsamında AB’nin arz ve stok fazlası olarak gördüğü fındık ve tütün yerine çiftçilerin soya, ayçiçeği ve yem bitkileri gibi alternatif ürünlere yönelmesi çalışmalarına başlanmış ve bu amaçla üreticilere çeşitli kolaylıklar sağlanmıştır” (Övgün, 2010, s. 101). Çiftçilerin eğitilmesine de büyük önem veren Türkiye, AB mevzuatlarına büyük oranda uyum sağlamıştır.

Türkiye ile AB arasında müzakere edilen konulardan biri de hayvancılıktır. AB hayvancılık sektöründe biyogüvenlik konusuna büyük önem vermektedir. Hayvan refahını kapsayan bir konu olan biyogüvenlik, hastalıkların girişini ve yayılmasını engellemek için atılmış adımları kapsar. Mundan & Memiş’in (2011, s. 101) ortaya koyduğu gibi, ‘çiftlikten sofraya’ kadar hayvancılık sektöründeki tüm aşamalar, biyogüvenlik konusuna dahildir. Hayvancılığın üretiminde ve veriminde artış hedeflenmiştir. Kaynakların etkili kullanımı ve üreticinin sağlıklı ürünlere ulaşması istenmektedir. “Biyogüvenlik uygulamaları, sürü sağlığı ve verimliliğinin sigortasıdır” (Mundan & Memiş, 2011, s. 101). Biyogüvenlik, hayvancılık alanında AB’nin Türkiye’den reform istediği konulardan başı çekmektedir. Hayvanların sağlıklı olması ile hayvancılık sektöründe verim ve kar arttırılabilir. Bu sebeple hayvanların hastalanmasını önlemek ya da hastalığın yayılmasını önlemek adına koruma amaçlı önlemlerin alınması gerekir. Modern hayvan yetiştiriciliğinde biyogüvenlik kuralları getirilmiştir ve dünyada önemli bir yere gelmiştir. Biyogüvenlik konusuna ilginin artması nedeniyle bu konuyla ilgili yasal düzenlemeler getirilmektedir.

AB ile yürütülen müzakereler dahilinde Türkiye, hayvancılık sektöründe biyogüvenlik konusuna gereken hassasiyeti göstermiştir. “Türkiye’de 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu, 18 Mart 2010 tarihinde kabul edilerek 26 Mart 2010 tarihli resmi gazetede yayınlanmıştır” (Mundan & Memiş, 2011, s. 105). Hayvanlarda oluşabilecek hastalıkların önüne geçmek ve biyogüvenlik sisteminin başlaması ve uygulanması adına bu kanun çıkarılmıştır. Türkiye, hayvanların kimlik sistemlerinin oluşturulması ve uygulanmasında mesafe almıştır. “Hayvancılık işletmelerinde, kesimhane ve imalathanelerde, çiftlikten sofraya kadar bütün

aşamalarda yeterli sayıda ve yetkili veteriner hekimlerin görev almaları AB'nin olmazsa olmaz şartlarından. Etçi tavuk yetiştiriciliği ile ilgili en önemli yasal düzenleme birim alandaki hayvan yoğunluğu ile ilgilidir" (Mundan & Memiş, 2011, s. 106). AB'ye uyum adına yeni yasal düzenlemeler kafesler hakkında getirilmiştir. Tavukların verimini arttırmak için daha geniş, tünikli, folluklu ve eşinme alanı olan sistemler yaygınlaştırılmıştır.

Türkiye, AB üyelik sürecinde balıkçılık alanında da yasal düzenlemeler yapmıştır. Koşar'ın (2009, s. 154) ortaya koyduğu gibi, AB balıkçılık istatistikleri programının uygulanması adına Ortak Balıkçılık Politikası (OBP) yürütmektedir. Türkiye, OBP ile uyumlu çalışabilmek için gerekli düzenlemeler yapmıştır. Balıkçılık verilerinin kayıt altına alınması için Türkiye, AB ile bu konuda uyum sağlamaya yönelik adımlar atmıştır. "Bu kapsamda, uyum sürecinde kaynak ve filo yönetimi kapsamında filo kayıtlarının AB standartlarına çıkarılmasına yönelik bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır" (Koşar, 2009, s. 155). Burada amaçlanan, balıkçı filosunu kayıt altına almaktır. "AB Ortak Balıkçılık Politikasına uyum sağlamak için TKB tarafından yürütülen eşleştirme projesi kapsamında SÜBİS kurulmuş olup balıkçı filosu kayıtları web tabanlı bir sisteme aktarılmıştır" (Koşar, 2009, s. 155). Bu düzenlemelerle amaç, kayıt dışı balıkçılığı ve düzensiz balıkçılık faaliyetlerini önlemektir. Sağlam'ın (2017, s. 120) belirttiği gibi, Türkiye AB'nin istekleri doğrultusunda su ürünleri sağlığı hakkında çalışmalar yapmış ve 2010'da 'Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu' ile 2012'de 'Su Hayvanlarının Sağlık Koşulları ile Hastalıklarına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği' çıkarmıştır. Üç tarafı sularla çevrili olan Türkiye, bu alanda da yasal düzenlemeler gerçekleştirmiştir. AB avlanan balıkların boy, ağırlık ve sunum aşamalarına dikkat etmektedir. Balıkçılar avlanan balıkları temiz içme suyu ile yıkamalı ve diğer etkilere de korumaya özen göstermesi gerektiği, AB tarafından vurgulanmıştır.

2.2.5. Gıda güvenliği

AB, sığır etlerinin sofraya sunulduğu tüm aşamaların yer aldığı etiketlerin yaygınlaşmasını istemektedir. Hayvanın doğduğu ve yetiştirildiği yerin adı, kesildiği tesislerin onay numaralarının bu etikette yer alması beklenmektedir. Bu sayede tüketicinin ne yediğini bilmesi hedeflenmektedir. Tüketicilerin bu konuda eğitilmeleri, gıda güvenliğinin sağlanmasını kolaylaştıracaktır. Yılmaz & Yılmaz'ın (2017, s. 246) belirttiği gibi, Türkiye AB ile uyum sürecinde 2004 ve 2011 yıllarında gıda maddelerinin etiketlenmesi konusunda yasal düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemelerle, gıdanın takip edilmesi, sunulması, ambalajlanması aşamalarının tüketiciye sunulması ve gıda ürünlerinde hijyen sağlanması hedeflenmiştir. "2011 yılında uygulamaya konan Gıda ve Yemin Resmi Kontrolüne Dair Yönetmelikle işletmelerin sorumluluğu tanımlanmış, Aynı yıl Türk Gıda Kodeksi-Etiketleme Yönetmeliği yayınlanmıştır" (Yılmaz & Yılmaz, 2017, s. 246). Bu yönetmeliklerle Türkiye, AB'ye uyum sağlamak adına önemli adımlar atmıştır. Bu adımlarda tüketici sağlığı gözetilmiştir. Yılmaz & Yılmaz'ın (2017, s. 246) ortaya koyduğu gibi, gıda ürünlerinin izlenebilirliğini sağlamak amacıyla yasal düzenlemeleri Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı yapmaktadır. Türkiye'nin piyasa sunulan gıda ürünlerinin etiketlerini tüketici sağlığı açısından izlenebilirliği sağlaması, AB'ye uyum açısından atılmış önemli bir adımdır.

2.2.6. Turizm

Türkiye'nin AB ile ilişkileri pek çok alanı etkilediği ve geliştirdiği gibi, turizm alanını da etkilemiş ve geliştirmiştir. Genç'in (2018, s. 68) bakış açısıyla, Avrupa en çok turist gönderen ülkelerin yer aldığı kıta olarak dikkat çekmektedir. Türkiye'nin jeopolitik konumu ve turizm alanında sunduğu güzellikler nedeniyle dünyada ve de Avrupa ülkelerinde tanınmaktadır. "Türkiye, bulunduğu konum, iklimi, toprak özellikleri, geçmiş ve zengin tarihi, nüfus potansiyeli, tarımsal faaliyeti, sanayi özellikleri, ticareti, turizm olanakları ve yer altı kaynaklarıyla dünyanın önemli ülkelerindedir" (Doğan, 2015, s. 310). Türkiye, turizm

olanaklarını geliştirmeli ve bu yönde adımları atmalıdır. Türkiye’de turizm olanaklarının çeşitlendirilmesi turistlerin ilgisini çekmeye neden olacaktır. “Turizm, tek bir etkinlik doğrultusunda gelişmez. Deniz turizmi olduğu gibi, kültür turizmi, doğa turizmi, gastronomi turizmi vb. şeklinde örneklendirilebilecek, her birinin ihtiyacı ve sunacağı hizmet bir diğerinden farklı pek çok faaliyet ortaya çıkmaktadır” (Genç, 2018, s. 73). Turizmin gelişmesinde otellerin hijyenik ve konforlu olması ve yemeklerin sağlıklı ve lezzetli olması da önemli etkenlerdir. “Avrupa Birliği’nin de ürün ve servislere yönelik getirdiği standartlar uygulamaya geçirildiğinde Türkiye, Avrupa tarafından da güvenle tercih edilen bir turizm bölgesi olma konumunu sürdürecektir” (Genç, 2018, s. 73). Türkiye tanıtımını yapmalı ve hizmet kalitesini arttırmalıdır. AB ile ilişkiler Türkiye’nin turist çekmesini sağlayan bir faktördür. Genç’in (2018, s. 74) ortaya koyduğu gibi, Türkiye’nin AB ile ilişkilerinin olumlu seyretmesi, gelen turist sayısını da etkiler ve Türk ekonomisi de turizm gelirlerinden etkilenmektedir. Turizm sayesinde bir kültürel bağ da kurulmaktadır. Turistler sayesinde kurulan kültürel bağ, Türkiye ile AB arasındaki ilişkileri geliştirecektir. Aydemir & Çözeli’nin (2016, s. 11) belirttiği gibi, Türkiye ve AB üyesi ülkeler arasında da turizm çeşitliliğinin artırılması, kongre ve seminerlerin yapılması, tiyatro, film ve müzik başta olmak üzere turizm etkinliklerinin yapılması ve festivaller düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Türkiye’nin AB ile turizm alanında büyük oranda uyum vardır. Güneşlenme süresinin Türkiye’de fazla olması turistlerin ilgisini çekmesine neden olmaktadır. “AB’de geliştirilmeye çalışılan turizm politikasıyla Türkiye’nin turizm politikası arasında büyük ölçüde uyum vardır” (Emekli, 2005, s. 105). AB’den gelen turistlerin sayısının fazla olması ve AB’nin bazı fonlarla Türkiye’ye yardım etmesi, Türkiye’nin turizmde olumlu katkılar sağlamaktadır. Emekli’nin (2006, s. 160) belirttiği gibi, AB’nin özellikle Akdeniz ülkelerinin projelerine finansal destekler sağlamaktadır. AB ile uyumun sağlanması için Türkiye’nin sağlam adımlar atması gerekir. “AB ve Türkiye turizm politikalarını uyumlaştırma sürecinde bir önemli konu da yerel ve bölgesel düzeyde örgütlenmelerdir. Meslek örgütlerinin burada kilit rolü vardır” (Emekli, 2006, s. 160). Türkiye’nin sosyal ve çevreci bir turizm politikası izlemesi yararına olacaktır.

2.2.7. Çalışma hayatı

Çalışma hayatında iş sağlığı ve güvenliği (İSG) alanında anayasada düzenlemeler yapan Türkiye, çalışanların yaşamını ve sağlığını güvenli bir şekilde sağlamak adına uygulamalar yapmıştır. Bu bağlamda işçi sağlığının sağlanması ve korunması önemlidir. “Türkiye İSG mevzuatını büyük oranda AB mevzuatına uyarlamıştır” (Koçak & Koray, 2018, s. 1800). Aynı zamanda Türkiye, işsizlikle mücadele etmek için adımlar atmıştır. Bu adımların atılması, AB’ye uyum sürecinde istihdamın sağlanması adına önem taşır. Tutar & Şahin’in (2017, s. 50) belirttiği gibi, AB’ye uyum sürecinde istihdamın korunması ve sağlanması adına ve işsizliğin önlenmesi ve işsizlik sigortası hizmetlerini sağlamak adına, Türkiye İş Kurumu (İŞ-KUR) kurulmuştur. Türkiye, çalışma hayatının iyileştirilmesini sağlamak adına AB ile uyum içinde çalışmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’nin yaptığı yasal düzenlemeler söz konusudur.

Avrupa Birliği, sosyal politikalar ve istihdam konulu müzakere başlığını, ilgili AB müktesebatı dağılımı da göz önüne alınarak; iş hukuku, sosyal diyalog, kadın ve erkek arasında eşit muamele, ırkçılığa karşı mücadele, istihdam, sosyal güvenlik, yaşlılar ve dışlanma, kamu sağlığı, iş sağlığı ve iş güvenliği perspektifinde değerlendirmektedir. AB’nin iş hukuku açısından düzenlemeleri temel olarak toplu işten çıkarmalar, işletmenin devri veya ödeme aczine düşmesi halinde çalışanların korunması, çalışanların bilgilendirilmesi, çalışma süreleri, esnek çalışma, çalışan gençlerin işyerinde korunması konuları üzerinde odaklanmaktadır. Bu konulara ilişkin olarak, ülkemizde başta 1475 sayılı İş Kanunu olmak üzere çalışma mevzuatının esaslarını koyan çok sayıda yasal düzenlemeye atıfta bulunulabilmesi mümkün olmakla birlikte, bu mevzuatın çeşitli konular itibarıyla AB müktesebatı içeriği ile uyumlaştırılması ihtiyacı da vardır. Bu çerçevede son dönemde İş Güvencesi Yasa Tasarısı yayımlanmış olup, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, işçi ve işveren kesimi tarafından belirlenen akademisyenlerden oluşan bir Bilim Kurulu da AB düzenlemelerini de dikkate alan bir mevzuat çalışmasını sürdürmektedir. (Yazıcı, 2010, s. 19)

Türkiye, çalışma hayatında hukuk, sağlık, güvenlik konularında olumlu adımlar atmıştır. Kayagil'in (2015, s. 35) belirttiği gibi, özellikle 19. faslın ayrı bir önemi vardır. 19. fasıl 'Sosyal Politika ve İstihdam' başlığını taşımaktadır. Türkiye, çalışma hayatında kadın ile erkek arasındaki ayrımı önlemek, çalışanların iş sağlığının ve güvenliğinin sağlanması konuları üzerinde durulmuştur. Türkiye de çalışma koşullarını iyileştirmek ve istihdam sağlamak adına adımlar atılmıştır. "2004 yılında iş hukuku alanındaki ilerleme sınırlı olmuştur" (Kayagil, 2015, s. 42). Yapılan yasal düzenlemelerle çalışanların haklarının ve iş sağlığının korunması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda gereken yönetmelikler çıkarılmıştır. 2012 yılının Haziran ayında ise iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili olarak "AB Çerçeve Direktifine uyum sağlamayı amaçlayan İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, TBMM'de kabul edilmiş" ve "2013 yılı iş sağlığı ve güvenliği alanında istişare ve sosyal diyalog platformu olan Ulusal İş Sağlığı ve Güvenlik Konseyini resmi olarak kuran yönetmelik de dahil olmak üzere, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu için yönetmelikler yayımlanmıştır" (Kayagil, 2015, s. 43). Türkiye çalışma hayatını AB'ye uyum sağlamak için yasal düzenlemeler getirmiştir. Bu bağlamda Türkiye, sendikal haklara yönelik haklar hakkında yasal düzenlemeler yapmıştır. Kayagil'in (2015, s. 44) ortaya koyduğu gibi çalışanların sendikal faaliyetlere katılmasına, sendikaların kendi iç işleyişlerinin kolaylaştırılmasına yönelik adımlar atılmıştır. Türkiye istihdam politikalarına ağırlık vermiştir. AB ile yapılan müzakerelerde istihdam konusu üzerinde de durulmaktadır. Bu bağlamda, İŞKUR'un kurulması önemlidir.

Türkiye, çalışma hayatında kadının dışlanmaması adına adımlar atmıştır. Özellikle 2010 yılında bu konu hakkında yasal düzenlemeler yapılmıştır. "TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu raporlar hazırlamak ve ilgili taraflarla istişarelerde bulunmak suretiyle çalışmalarına devam etmiştir. 2011 yılında kabul edilen 'torba yasa' ile özellikle memurlar için ebeveyn haklarına ilişkin bazı iyileştirmeleri içeren değişiklikler kabul edilmiştir" (Kayagil, 2015, s. 48). Türkiye, AB uyum çalışmaları doğrultusunda kadınların çalışma hayatlarında ayrıma uğramamaları için daha fazla önlemler almalıdır.

2.2.8. Eğitim

Türkiye eğitim alanında sürekli dönüşümler yaşamaktadır. Gerek bakanların değişmesi, gerekse de müfredat değişimleri sıklıkla yaşanmaktadır. AB ile Türkiye arasında eğitim alanında işbirliği yapılmıştır. Genç'in (2005, s. 329) belirttiği gibi, AB'nin Socrates, Leonardo Da Vinci, Youth olmak üzere üç programı vardır ve çok genç bir nüfusu olan Türkiye, Avrupa Birliği Eğitim Programlarından olan Socrates'in ve Leonardo Da Vinci'nin ikinci evresinde katılımda bulunmuştur. Yükseköğretim alanında Avrupa Bütünleşmesi hakkında araştırmaları teşvik etmek amacıyla kurulmuş olan Jean Monnet Programı'na Türkiye 2001 yılında dahil olmuştur. Ayrıca, 2001'de Türkiye Bologna Süreci'ne katılmıştır. AB uyum sürecinde Türkiye, eğitim alanında iyileştirmeler yapmıştır. Türkiye'nin hazırladığı ilköğretim programları AB ile uyum sağlamak adına hazırlanmış ve uygulanmıştır. "AB ülkelerinde başlayan Sokrates programı Türkiye'deki ilköğretim programlarını da etkilemiştir" (Sağlam, Özüdoğru & Çıray, 2011, s. 93). AB hazırladığı ilerleme raporlarında Türkiye'nin eğitim hizmetinin sağlanması ve eğitim ve genel personel sayısının yeterli olmadığını vurgulamıştır. AB ile eğitim alanında da işbirliği yapan Türkiye, bu doğrultuda eksiklerini gidermeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca AB ilerleme raporlarında Türkiye'deki ders kitaplarında ayırım içeren ifadelerin kullanıldığı ifade edilmektedir. Bu doğrultuda Türkiye ders kitaplarındaki ayrımcılık içeren ifadeleri çıkarmak için adım atmıştır. "AB yabancı dil eğitim politikaları doğrultusunda Türkiye'de yabancı dil dersleri eğitim programlarında daha yoğun olarak yer almaktadır" (Sağlam, Özüdoğru & Çıray, 2011, s. 94). Türkiye eğitim müfredatında AB ile uyumu sağlamak adına değişiklikler yapmıştır. Özellikle yabancı dil derslerine verilen önem artmıştır. AB'nin 2010 yılında hazırladığı ilerleme raporunda AB eğitim ve gençlik programlarının Türkiye'de başarılı uygulandığı ve katılımın sağlandığı belirtilmiştir. Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimi

geliştirmek için de AB ile ortak projeler yürütülmektedir. Mesleki Eğitim ve Öğretimin Güçlendirilmesi, Türkiye’de Mesleki Eğitim ve Öğretimin Modernizasyonu, Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi projeleri, AB ile eğitim alanında yapılan işbirliği arasında sayılabilir.

Yükseköğretim alanında Avrupa Komisyonu ECTS’yi geliştirmiştir. Yurtdışından alınan ve başarılı olunan ders kredilerinin, bir yükseköğretim kurumundan bir diğerine transfer edilmesini sağlamak adına yapılan sistem olan ECTS, 2005 yılından beri YÖK’ün kararı ile Türkiye’de de uygulanmaktadır. Yükseköğretimde yabancı dil eğitimi alanı da AB sürecinde düzenlemeler yapılmıştır. “YÖK, Bologna Deklarasyonu doğrultusunda ECTS’nin yanında diploma ve derecelerin anlaşılır hale getirilmesi (diploma eki), yükseköğretimde kalite güvencesi, öğrenci ve akademisyen hareketliliği gibi konularda çalışmalar yapmıştır” (Sağlam, Özüdoğru & Çıray, 2011, s. 101). Türkiye’nin AB ile uyum sürecinde YÖK önemli adımlar atmıştır. YÖK’ün bu olumlu adımları AB’nin hazırladığı ilerleme raporlarında yerini almıştır. Avrupa Konseyi, yaşam boyu öğrenme konusuna büyük önem vermektedir. “Türkiye eğitim sisteminin 2009 yılındaki gündeminde yer alan AB’ye uyum programı çerçevesindeki ‘Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı ve 2010-2014 MEB Stratejik Planı, Türkiye eğitim sisteminin geleceğini yönlendirecek belgeler olarak nitelendirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır” (Sağlam, Özüdoğru & Çıray, 2011, s. 103). Türkiye AB ile uyum sağlamak adına attığı adımlar eğitim kalitesini de arttıracaktır. Eğitim alanındaki her düzenleme, Türkiye’nin AB ile müzakerelerinde ilerlemesini kolaylaştıracaktır.

Sonuç

Ekonomik amaçla kurulmuş olan AB, yıllar içinde gelişerek ve değişerek siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel bir birlik haline gelmiştir. AB ile Türkiye arasında ilişkiler hala devam etmektedir. İki taraf arasındaki ilişki 60 yılı devirmiştir. AB ile Türkiye arasındaki ilişki inişler çıkışlar yaşanmaktadır. Türkiye tarihi, kültürü, jeopolitik konumu, genç nüfusu başta olmak üzere pek çok konuda önemli bir devlettir. Türkiye’nin AB’ye 1959 yılında başvurmasıyla başlayan bu süreç iniş çıkışlara rağmen devam etmektedir. 1999 yılında Helsinki Zirvesi ile aday ülke olan Türkiye, AB ile yürütülen müzakereler kapsamında yasal düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Tam üyelik sürecinin başladığı 2005 yılından beri Türkiye, AB ile uyum sağlamak adına reformlar yapmıştır. Türkiye temel haklar, kadın, çocuk, tarım, hayvancılık, balıkçılık, gıda güvenliği, turizm, çalışma hayatı, eğitim alanları başta olmak üzere birtakım düzenlemeleri hayata geçirmiştir.

AB ülkelerinin imzaladığı antlaşmalarda insan hakları önemli bir yere sahiptir. AB üyesi bir ülke olmak için insan haklarına saygılı ve koruyucu bir ülke olmak gerekmektedir. Türkiye özellikle temel haklar alanında AB ile uyum sürecinde yasal düzenlemeler yapmıştır. Türkiye, temel hak ve özgürlüklerin kapsamını genişletmiştir. Bu doğrultuda düşünce ve ifade özgürlüğünü sağlamak için, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü yerleştirmek adına insan hakları alanlarında düzenlemeler yapmıştır. İnsan haklarını saygılı olan Türkiye, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olmanın gereği olarak bu alanda AB ile uyumlu çalışarak yasal düzenlemeler getirmiştir. Türkiye’de temel hakları geliştirmek için ve Kopenhag Kriterleri’ne uyum sağlamak adına belirli çalışmalar yapılmıştır. Türkiye ile müzakere sürecinde AB, Türkiye’nin temel haklar alanında reformlar yapması gerektiğini defalarca vurgulamıştır. Bu doğrultuda Türkiye anayasal düzenlemeler gerçekleştirmiştir. İfade özgürlüğünün sağlanması ve korunması, basın özgürlüğü, kadın ve çocuk haklarının korunması ve sağlanması adına önemli yasal düzenlemeler hayata geçirilmiştir.

Çiftçinin korunması ve eğitilmesi ile organik tarım konularında düzenlemeler yapan Türkiye, hayvancılık ve balıkçılık alanlarında da yenilikler gerçekleştirmiştir. Türkiye AB’ye uyum sağlamak adına yasal düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Üreticilerin organik tarım ürünleri hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Standartları karşılayan organik ürünlerin üretilmesi

AB'ye ithal edilen ürünlerin artmasını sağlamaktadır. Organik tarımın yaygınlaşması ile kurumsal, teknik ve bilimsel düzenlemeler AB'ye uyum sağlamak doğrultusunda hayata geçirilmiştir. Organik tarım mevzuatının AB mevzuatı ile büyük oranda uyumlu hale getiren Türkiye, gerekli reformları yürütmektedir. Hayvancılık sektöründe biyogüvenlik konusunda AB ile uyum sağlamak için Türkiye, önemli adımlar gerçekleştirmiştir. Biyogüvenlik alanında Türkiye'nin hızlı bir gelişim göstermesi AB'ye üyelik sürecinin hızlanmasını sağlayacaktır. Hayvanların yetiştirilmesi, kesilmesi ve taşınması aşamalarında Türkiye AB standartlarının gerisindedir. Sağlıklı hayvanların yetiştirilmesi için hijyen ve hayvan refahı konularında Türkiye'nin dikkat etmesi gerekir. Üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye AB ile uyum sürecinde OBP ile balıkçılık istatistiklerinin toplanmasında, kurumsal ve yasal uyum ve denetim alanlarında gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye AB'ye uyum sürecinde denizlerde denetimi arttırmıştır. Balıkçılık alanında üreticilerin örgütlenmesi ve üreticilerin daha katılımcı olmaları hedeflenmektedir. Türkiye'nin bu kriterleri karşılaması balıkçılıkta iyileştirilmenin sağlanmasıdır.

AB ile uyum sürecinde gıda güvenliğini sağlayarak tüketicileri koruyan Türkiye, üretim aşamasından başlayan ve tüketim aşamasına kadar devam eden süreçte gıda ürünlerinde izlenebilirliği sağlamıştır. Gıda güvenliği konusunda sorunları önlemek için izlenebilirlik önemli bir rol oynamaktadır. Bu doğrultuda küçük ölçekli üreticilerin eğitilmesi ve bilinçli olması gerekmektedir. Yeni teknoloji ve teknikler gıdanın izlenmesinde etkili olmaktadır. Bu bağlamda gerekli olan çalışmalar yapılması gerekmektedir. Türkiye AB'ye uyum sağlamak için gıda güvenliğine önem vermesi üretimin, verimin ve kalitenin artmasına yardımcı olmaktadır. Gıda güvenliğinin sağlanmasında izlenebilirlik önemli bir paya sahiptir. Böylelikle gıda ürünlerinde kayıt dışılığın önüne geçilebilmektedir. Gıda hileleri ile gıdanın sebep olduğu hastalıkların tüketiciyi etkilememesi adına gıdada izlenebilirlik sağlanmalı ve gerekli önlemler alınmalıdır. Gıda ürünlerinin hammadde temininden başlayarak üretim, işleme, depolanma, ulaştırılma, sunulma, hazırlanma ve tüketim aşamalarını kapsayacak şekilde izlenmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye turizm alanında yaptıkları ile AB'den gelen turistlerin ilgisini çekmektedir. AB'nin turizm politikaları ile Türkiye'nin turizm uygulamaları uyumludur. Bu uyum Avrupa'dan Türkiye'ye daha fazla turist gelmesini sağlamaktadır. Bu amaçla Türkiye'nin turizm olanaklarını ve kalitesini artırması gerekmektedir. Turizm ile farklı kültürdeki insanların yakınlaşmasına imkan sağlamaktadır. Ayrıca, turizm gelirlerinin artmasının yanı sıra barışın sağlanması, önyargıların kalkması, çevrenin tanıtımı gibi konularda katkıları mevcuttur. AB'nin geliştirdiği ortak turizm politikası Türkiye ile daha fazla işbirliği sunmaktadır. Tarihi eserlere fazlasıyla sahip olan Türkiye, AB üyesi ülkeler ile turizmin gelişmesini sağlamaktadır.

Türkiye çalışma hayatındaki düzenlemeleri AB ile üyelik sürecinde gerçekleştirmiştir. AB iş sağlığının sağlanmasına büyük önem vermektedir. AB üyesi olmak isteyen Türkiye de bu alanda düzenlemeler yapmıştır ve yaptığı düzenlemeler ile Türkiye'de çalışma hayatında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Özellikle çocuk işçi, kadın istihdamı, çalışma güvenliğini sağlamak için yasal yenilikler yapılmıştır. Bu kapsamda haftalık çalışma süresi düzenlenmiştir. Yasal yeniliklerin hayata geçirilmesinde işverenlerin ve işçilerin iş güvenliği hakkında bilgi ve birikimli olması gerekmektedir. Kadın istihdamının artması Türkiye'nin ekonomisinin gelişmesini sağlayacaktır. Kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması için konferanslar düzenlenmiştir. Bu konuda yeterli ölçüde ilerleme sağlanmış olmasa da, Türkiye bu konu hakkında yasal düzenlemeler yapmıştır.

Türkiye AB ile müzakereler kapsamında eğitim alanında düzenlemeler gerçekleştirmiştir. AB, Maastricht Antlaşması ile eğitim konusunu tanımıştır. Eğitim alanındaki gelişmelere AB önem vermektedir. Avrupa kimliğinin oluşturulması ve sağlamlaştırılması adına AB'nin eğitim alanına verdiği önem fazladır. AB'ye uyum sürecinde Türkiye'nin eğitim alanında yaptığı yenilikler Türkiye'nin geleceği açısından da fırsatlar sunmaktadır. Bu

doğrultuda, Türkiye'nin AB'nin eğitim alanında birikiminden faydalanması önemlidir. Genç bir nüfusa sahip Türkiye bu alandaki çağdaş yeniliklerle ülke olarak da gelişmenin önünü açmış olacaktır.

AB üyesi bir ülke olmak Türkiye için siyasi bir hedeftir. Türkiye ile AB arasındaki ilişkiler son yıllarda iyi değildir. AB ile uyum sürecinde Türkiye önemli reformları hayata geçirmiştir. Buna rağmen, AB tarafından Türkiye'nin beklenen seviyeye ulaşmadığı belirtilmektedir. İki tarafın önyargıları göz ardı etmesi ve birbirlerinin çıkarları doğrultusunda politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Türkiye'nin tarihi ve kültürü, jeopolitik konumu, genç nüfusu ve diğer Müslüman ülkeler ile olan ilişkisi AB'ye faydalar sunması beklenmektedir. AB Türkiye'yi tam üye olarak düşünmemektedir. Aynı zamanda da dışlamak da istememektedir. AB Türkiye'yi kaybetmeden sürekli yanında tutmak istemektedir. AB'nin Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'da izleyeceği politikaları hayata geçirmek adına AB üyesi olmuş bir Türkiye AB'nin yararına olacaktır. Türkiye'nin AB üyesi olmasının hem Türkiye adına hem de AB adına büyük faydaları söz konusudur.

Kaynakça

- Aksoy, M. & Uğur, Ö. (2015). Avrupalılaştırma kavramı ve Türkiye'nin demokratikleşme sürecine etkisi. *K.T.Ü. S.B.E. Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 163-180.
- Aydemir, B. & Çözel, F. E. (2016). Dış politika ve turizm ilişkisi bağlamında Türkiye'nin Avrupa ve Balkan ülkeleri ile yaptığı turizm antlaşmaları ve değerlendirilmesi. *Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16, 1-16.
- Çalış, Ş. H. & Metkin, K. (2017). Algı ve yanılı: AB normları, Türkiye'nin üyeliği ve AK Parti'nin rolü. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 1-39.
- Demiryürek, K. & Bozoğlu, M. (2007). Türkiye'nin Avrupa Birliği organik tarım politikalarına uyumu. *OMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 22(3), 316-321.
- Doğan, M. (2015). Avrupa Birliği ve Türkiye ekonomik ilişkileri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 32, 306-325.
- Doğan, V. (1999). Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2), 261-272.
- Emekli, G. (2005). Avrupa Birliği'nde turizm politikaları ve Türkiye'de kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14, 99-107.
- Emekli, G. (2006). Avrupa Birliği bölgesel politikasında turizmin yeri ve Türkiye turizmi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 153-162.
- Erhan, Ç. & Akdemir, E. (2016). Türkiye-Avrupa Birliği müzakere sürecinde ilk on yılın muhasebesi 2005-2015. *Bilgi*, 78, 7-35.
- Genç, R. (2018). Türkiye turizminin gelişiminde Avrupa Birliği'nin rolü ve önemi: Güncel bir bakış. *Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 22(1), 67-76.
- Genç, S. Z. (2005). Avrupa Birliği eğitim programları ve Türkiye. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 316-330.
- Gündüz, A. Y. & Kaya, M. (2007). Avrupa Birliği tarım politikası ve Türkiye'de organik tarımın geliştirilmesi üzerine olası etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(21), 305-330.
- Karabulut, U. (2012). Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin başlangıcı: Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyelik başvurusu. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 16, 19-32.
- Karataş, K., Başçılar, M. & Taşçı, A. (2019). Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin etkileri bağlamında Türkiye sosyal politikasının değişimi. *C.B.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 195-218.
- Kayagil, M. (2015). Türkiye-Avrupa Birliği müzakere sürecinde sosyal politikada yaşanan gelişmeler. *Çalışma Dünyası Dergisi*, 2, 34-58.

- Kıraç, S. & İlhan, B. (2010). Avrupa Birliği oluşum süreci ve ortak politikalar. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(188), 191-201.
- Koçak, O. & Koray, N. (2018). İş sağlığı ve güvenliği konusunda Avrupa Birliği uygulamaları ve Türkiye'ye yansımaları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1779-1811.
- Koşar, İ. (2009). Türkiye'de balıkçılık istatistiklerinin iyileştirilmesi ve Avrupa Birliği uyum süreci. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi*, 26(2), 153-158.
- Mundan, D. & Memiş, H. (2011). Avrupa Birliği ile müzakere sürecinde Türkiye'de hayvancılık sektörünün koruyucu hekimlik açısından değerlendirilmesi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 3(4), 99-110.
- Övgün, B. (2010). Türkiye – Avrupa Birliği ilişkilerinde bir çıkmaz: Politika transferi açısından tarım sorunu. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 9 (1), 91-109.
- Özer, M. A. (2009). Avrupa Birliği'ne tam üyeliğin eşliğinde Türkiye. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 16(1), 89-105.
- Özerdem, F. (2010). Avrupa Birliği sosyal politikasının temel prensibi ve Türkiye'nin uyumu. *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, 1(1), 17-28.
- Sağlam, M., Özudođru, F. & Çıray, F. (2011). Avrupa Birliği eğitim politikaları ve Türk eğitim sistemine etkileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 87-109.
- Sağlam, N. (2017). Balıkçılık sağlığı ile ilgili Avrupa Birliği mevzuatı ve su ürünleri mühendisliği. *Turkish Journal of Aquatic Sciences*, 32(2), 120-128.
- Şenay, F. (2014). Türkiye ve Avrupa Birliği çok boyutlu ilişkiler. *SETA Yayınları*, 39, 34-58.
- Tekeli, İ. (2004). Avrupa Birliği, Türkiye ve demokrasi. *Türkiye Bilimler Akademisi Forumu*, 30, 7-52.
- Tezcan, E. (2011). Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerinde son gelişmeler, Avrupa Birliği'nin genişlemesi ve Türkiye ile olan ilişkilerine etkisi. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 24(1-2), 711-726.
- Turhan, A. (2017). Avrupa Birliği'nin gelişim sürecinde insan hakları. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 9, 453-490.
- Tutar, F. K. & Şahin, H. (2017). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde kadın istihdamının analizi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 40-57.
- Tutar, F., Tutar, E. & Erkan, Ç. (2012). Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinde sivil toplum kuruluşlarının rolü. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 439-459.
- Yazıcı, A. M. (2016). Avrupa Birliği'nin sosyal politikasının gelişimi ve Türkiye'nin Avrupa Birliği sosyal politikasına uyumu. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 44, 1-22.
- Yılmaz, S. & Yılmaz, İ. (2017). Avrupa Birliği sürecinde gıda sektöründe izlenebilirlik ve Türkiye uygulamaları. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6, 243-253.